

Sessie G

Ontwerpen aan GO

Donderdag 7 november

14.15 – 15.15 inloop met koffie 14.00

Den Haag Newsroom

Gemeente
Rotterdam

*Walter
de Vries*

Kondor Wessels
Vastgoed

*Joost
Versluijs*

Marco Broekman
Architectenbureau

*Floris van
der Zee*

Deltametropool

*Paul
Gerretsen*

SKBN

*Jan
Brugman*

SKG

marco.broekman

urbanism research architecture

07-11-2019

Presentatie:
Floris van der Zee
Stedenbouwkundige

Architecten, stedenbouwkundigen, landschapsarchitecten met affiniteit voor onderzoek

Marco Broekman - Eigenaar
architect, stedenbouwkundige

Floris van der Zee
Architect, stedenbouwkundige

Onno van Rieven
Stedenbouwkundige

Mariëtte Harms
Stedenbouwkundige

Pinar Balat
Architect

Bart Claassen
Stedenbouwkundige

Renate Bijlholt
Bureau manager

Martine Koppers
Bureau manager

Jordy Stamps
Ontwerper, stadsgeograaf

Yun-shih Chen
Ontwerper

Guido Martin
Ontwerper

Giel Wieggers
Stagiair

Jacopo Grilli
Assistent ontwerper

Juli Lánczky
Assistent ontwerper

Paul van Eeden
Assistent ontwerper

Martha Seitanidou
Assistent ontwerper

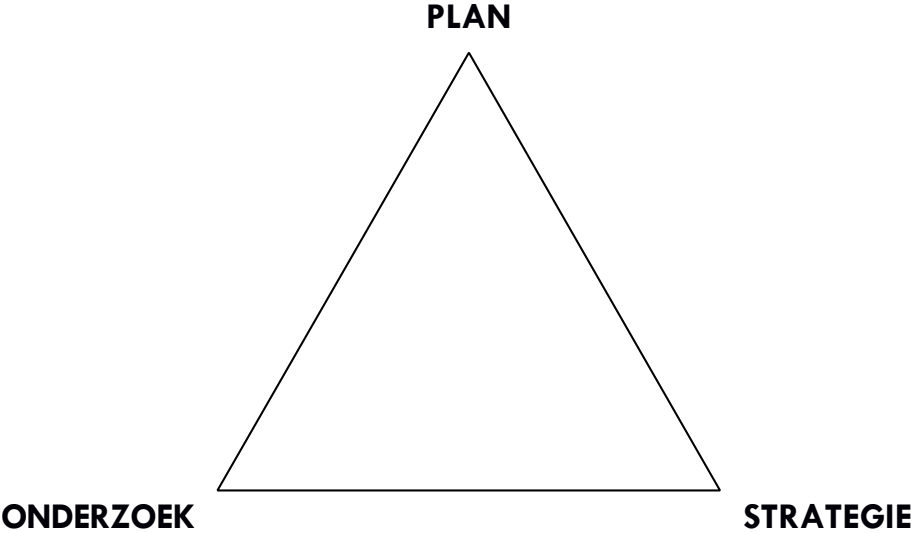

William Priestley
Ontwerper

Chiara Stucchi
Stagiaire

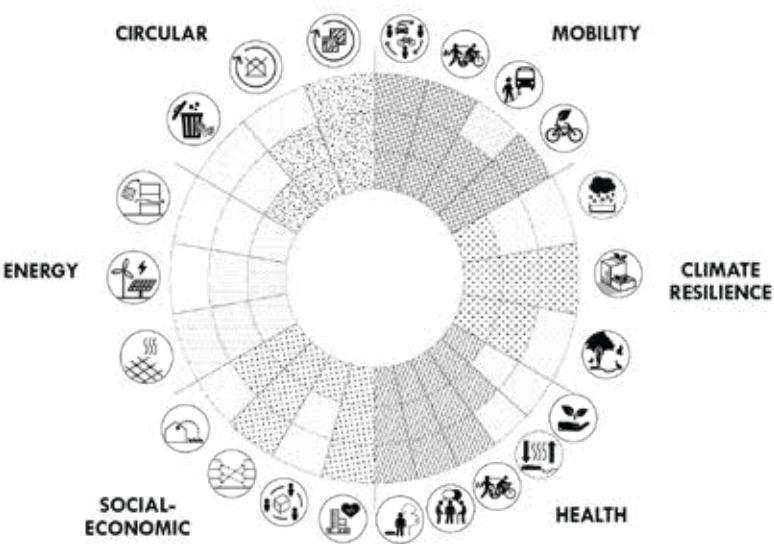
Visie

ONDERZOEK GEDREVEN STEDENBOUW

VAKMANSCHAP

DUURZAME OMGEVINGEN

SAMENWERKING

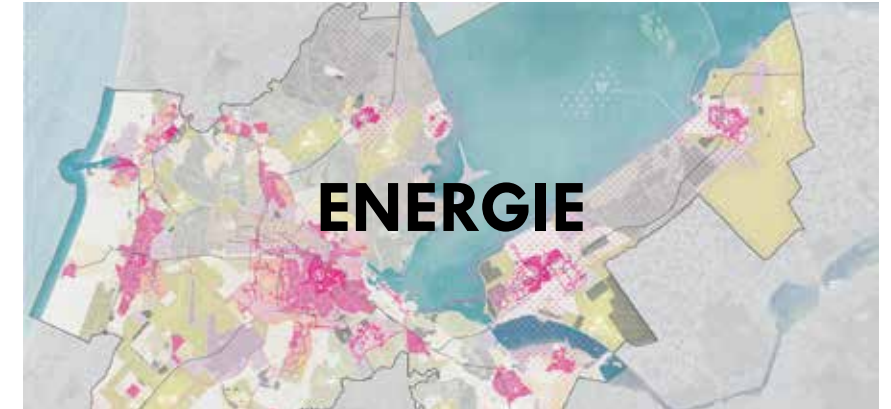
PLAN

STRATEGIE

ONDERZOEK

Werkprogramma

Woonprogramma

Voorzieningen programma

**metropolitaan
gemengd
milieu?**

Demografie

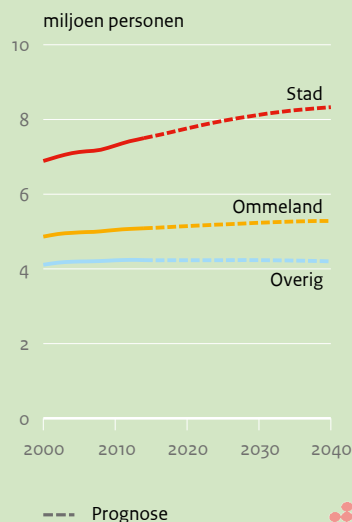
De stad in trek

Infographic CBS/PBL | 25-06-2015

Wereldwijd trekken mensen naar de stad en dat zal volgens de prognoses van de VN de komende decennia niet veranderen. Bestuurders en onderzoekers spreken inmiddels van een 'urban age': het tijdperk van de stad, waarin sociale en economische activiteiten zich steeds meer concentreren in grote stedelijke agglomeraties. Net als de rest van de samenleving hebben steden te maken met grote problemen, zoals klimaatverandering, milieuvervuiling, uitputting van grondstoffen en sociaaleconomische ongelijkheid. Gezien de progressieve ontwikkeling van steden, moeten oplossingen voor deze problemen deels op de schaal van steden en stedelijke agglomeraties worden gevonden (zie onder meer UNEP 2013).

In de Nederlandse steden lijken de zaken relatief goed op orde. Zo is de milieuvervuiling in de afgelopen decennia sterk verminderd. Daarnaast is de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de stad duidelijk verbeterd. Na een periode van teruggang tussen 1960 en 1990 is er nu sprake van een bevolkingstoename in de steden. Ook voor de toekomst voorziet de regionale prognose van CBS/PBL (2013) een sterke concentratie van de bevolkingsgroei in stedelijke gemeenten. Vooral in en rond de grote steden wordt een toename verwacht.

Bevolking

Bevolkingsgroei en -afname

2000-2014

De kaart is opgebouwd uit een grid van 2x2 kilometer.

marco.bröekman
urbanism research architecture
kleiner dan 100
personen per gridcel
zijn niet weergegeven

bl.nl

Ruimtedruk

Hoe organiseren we wonen & werken?

WONEN

De stuwende kracht van verstedelijking: woningbouw

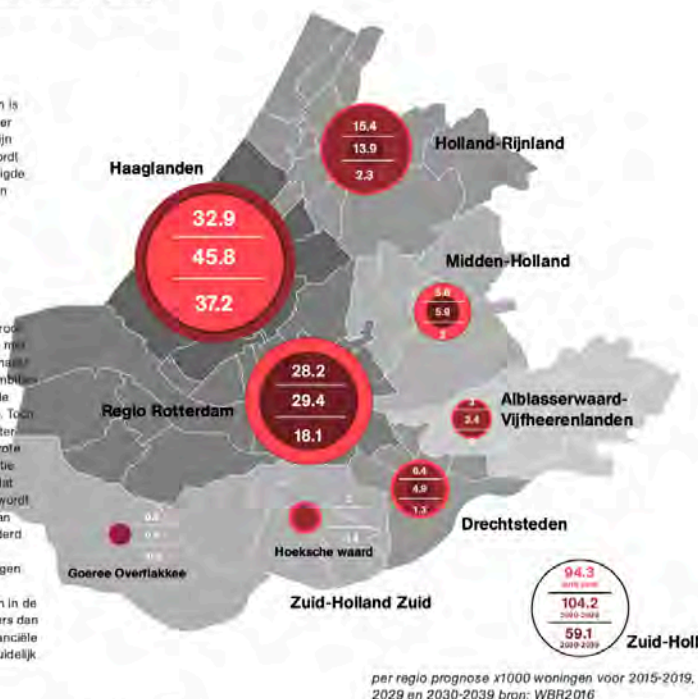
"Stedenbouwen wil zeggen met het huizenmateriaal ruimte scheppen", zei de invloedrijke architect en stedenbouwer Berlage ooit. De behoefte aan woningen is een stuwende kracht achter verstedelijking. Wonen beslaat momenteel ongeveer tweederde van het bebouwd gebied. Waar gewoond wordt, wordt gewerkt en zijn voorzieningen nodig. Hoe wonen zich verhoudt tot de plekken waar gewerkt wordt en de voorzieningen bepaalt in grote mate de mobiliteitsbehoefte en de benodigde infrastructuur. Een visie op verstedelijking is een visie op waar woningen worden gebouwd en vice versa.

Grote woningbouwopgave

Tussen 2010 en 2030 zijn ongeveer 230.000 woningen nodig. Tot en met 2016 zijn er al ongeveer 80.000 gebouwd. Voor de periode 2017-2030 zijn nog ongeveer 150.000 woningen nodig. Tussen 2030 en 2040 is er nog een aanvullende behoefte van circa 60.000 woningen. Een enorme woningbouwopgave die zich ook nog steeds meer concentreert in stedelijk gebied. Er is meer vraag naar binnenstedelijke woon- en werkmilieus en minder naar suburbane milieus aan de rand van de stad. Dit is ook terug te zien in hoe de woningbouwbehoefte over Zuid-Holland verspreid is. Het overgrote deel van de woningbehoefte landt in de regio's Rotterdam en Den Haag, terwijl in Zuid-Holland-Zuid op termijn sprake is van een negatieve woningbehoefte.

De woningbouwproductie is na de

crisis weer aangetrokken en een groot deel van de woningbehoefte wordt met harde plannen geadresseerd, daarmee hebben gemeenten woningbouwambities die bij elkaar opgeteld de geraamde woningbehoefte al snel overstijgen. Toch blijft de woningbouwproductie achter op de behoefte en is er nog een grote opgave om de woningbouwproductie te versnellen en ervoor te zorgen dat de juiste woning op de juiste plek wordt gebouwd. Bovendien is een deel van de woningvoorraad zodanig verouderd dat deze weinig toekomstwaarde meer hebben en op termijn vervangen moeten worden. Daarmee is de woningbouwopgave complexer dan in de Vinex-tijd. Bovendien is er nu, anders dan toen, nog geen sprake van een financiële bijdrage van het Rijk en is het onduidelijk wat haar rol is.

per regio prognose x1000 woningen voor 2015-2019, 2020-2024 en 2025-2039 bron: WBR2016

ron: Discussienota - Verstedelijking Provincie Zuid-Holland - Koers en inzet

WERKEN

Home > Economie > Werklocaties

28 februari 2018 10:35 u

Foto: Paul A

Stuwende bedrijven worden de regio uitgejaagd

Oprukkende woningbouw jaagt economische motoren te makkelijk de stad uit

'Er is in Nederland woningnood. Je kan geen krant openslaan of het gaat om 'bouwen, bouwen, bouwen', snel, veel en desnoods maar weer een soort Vinex-operatie.' Cees-Jan Pen, lector de Ondernemende Regio bij Fontys, ziet dat bedrijven(terreinen) die niet 'creative' zijn, de stad maar uit moeten worden geschoven. 'Ergens de regio in of zo.'

Ruimtedruk

Historische ontwikkeling verstedelijking regio Rotterdam-Den Haag

1970

Ruimtedruk

Historische ontwikkeling verstedelijking regio Rotterdam-Den Haag

1991

Ruimtedruk

Historische ontwikkeling verstedelijking regio Rotterdam-Den Haag

2011

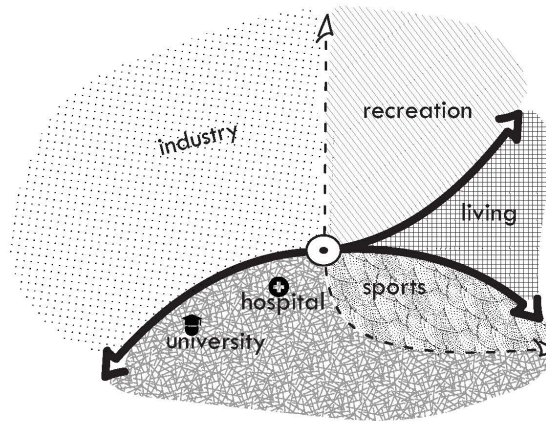

Veranderende inzichten

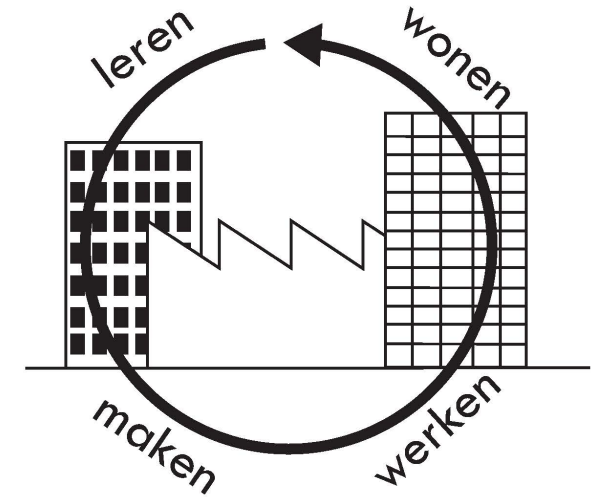
Historische ontwikkeling

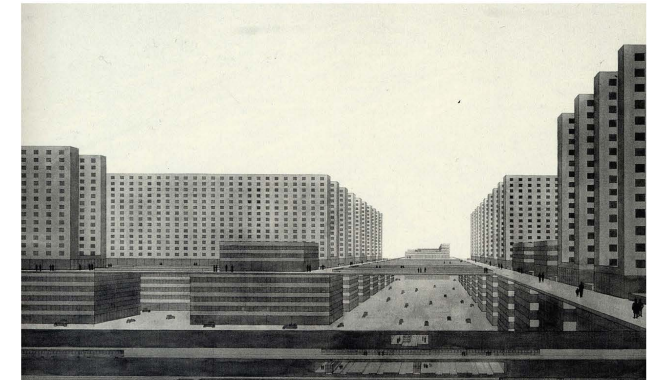
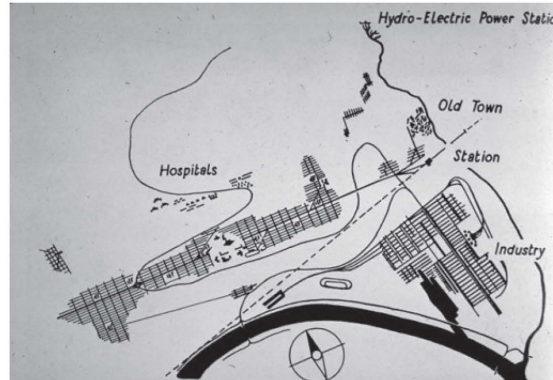
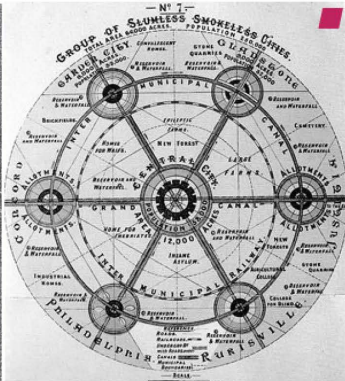
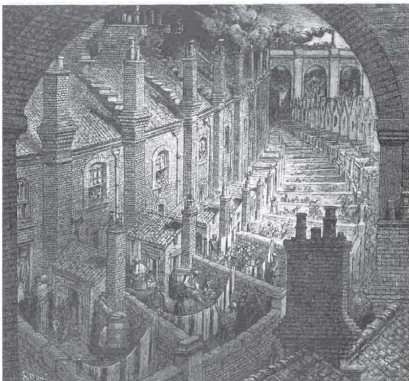
HISTORISCHE STAD
door elkaar gebouwd

FUNCTIONELE STAD
scheiden / zonering

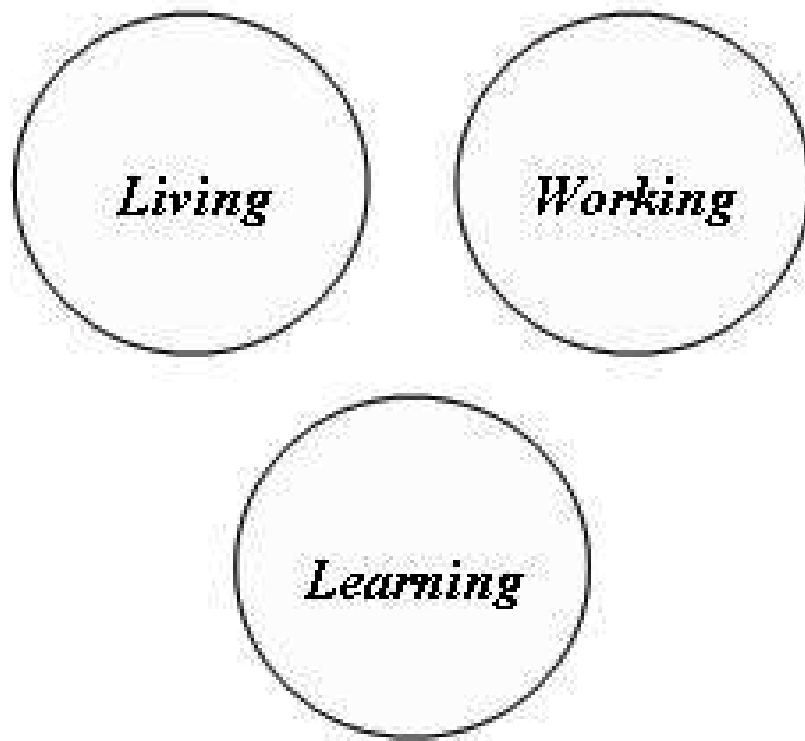

PRODUCTIEVE STAD
herbetrekken

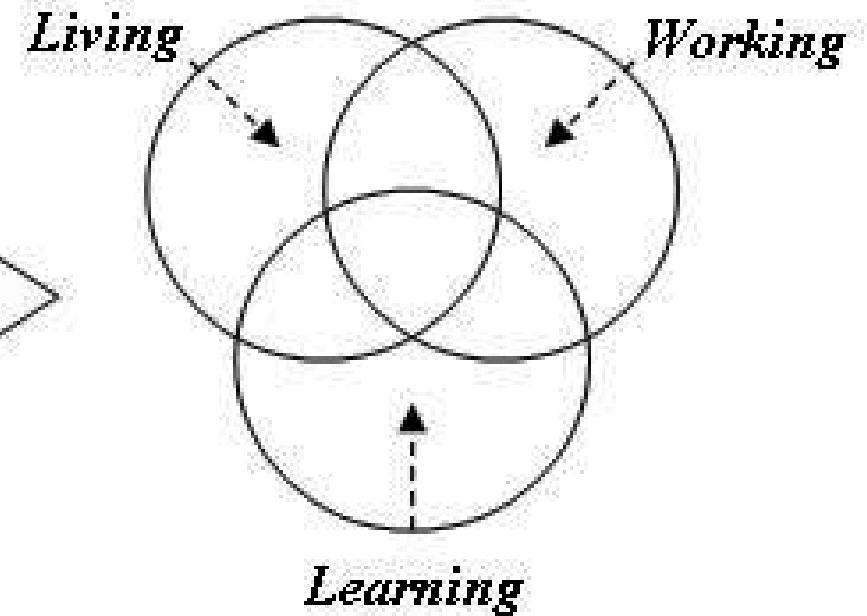

Blurring van ruimte en activiteiten

Industrial Age

Knowledge Age

Interactiemilieus

Netwerksamenleving met nieuwe economie vraagt om nieuw type stedelijke omgeving

NETWERKSAMENLEVING

NIEUWE OMGEVINGEN

**NIEUWE TECHNIEKEN EN
PRODUCTIEMOGELIJK-
HEDEN**

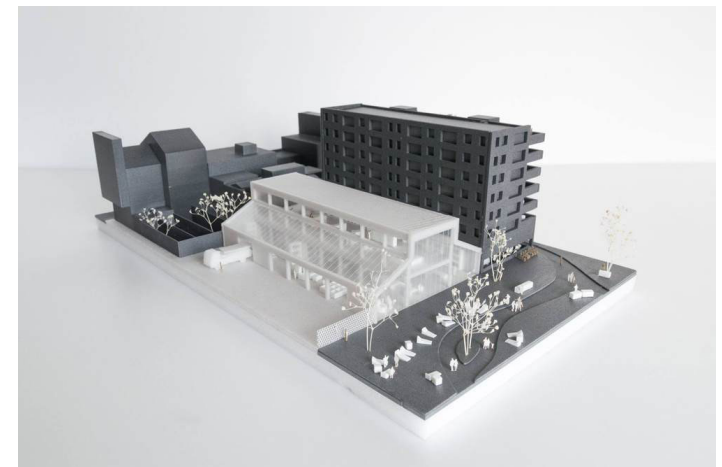

Nieuwe economie ruimte geven

Bestaande bedrijventerreinen

Benut de transformatie van werklocaties voor
meer dan alleen de woningbouwopgave

Nieuwe collectieve drivers

Urgente ruimtelijke opgaven worden randvoorwaardelijk

CRA advies: Guiding principles

REOS - transformatiegebieden

Binnenstedelijke REOS-transformatiegebieden

Amsterdam

Zaan-IJ Corridor

- Omvang: 199 HA
- Ambitie: toevoegen van 60.000 - 90.000 extra woningen en 60.000 tot 75.000 extra arbeidsplaatsen en daarmee de verbinding maken tussen Amsterdam en Zaanstad

Utrecht

Merwedekanaalzone

- Omvang: 65 HA
- Ambitie: toevoegen van 6.000 – 10.000 extra woningen in een gezonde, levendige en duurzame nieuwe stadswijk

Den Haag

CID / Binckhorst

- Omvang: 100 HA
- Ambitie: ruimte bieden voor 18.500 extra woningen en 18.000 extra arbeidsplaatsen en daarmee bijdragen aan modernisering van de economie in de binnenstad van Den Haag

Rotterdam

Makers District

- Omvang: 123 HA
- Ambitie: toevoegen van 3.500 – 7.000 extra woningen in een gemengd werk/woonmilieu die ruimte biedt aan een innovatieve maakindustrie op het snijvlak van haven en stedelijke economie.

Eindhoven

Knooppunt XL

- Omvang: 55 HA
- Ambitie: hoogwaardig internationaal verstedelijkingsprogramma met 1 miljoen extra m2 voor wonen en werken

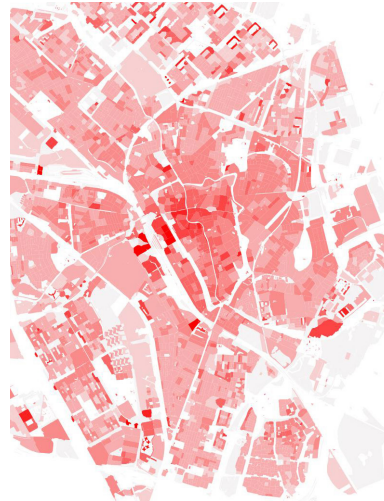
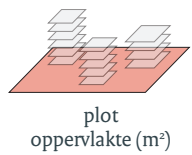
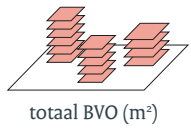

Dichtheid en menging REOS steden

FSI

=

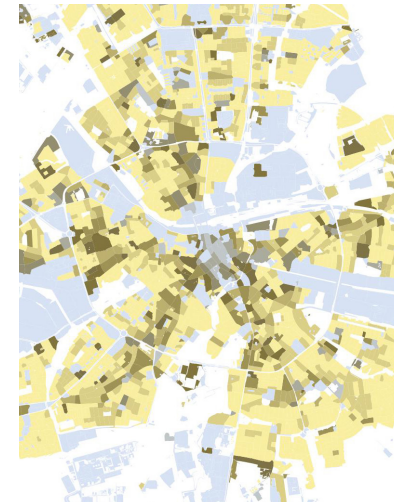
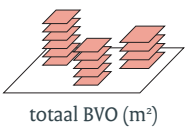
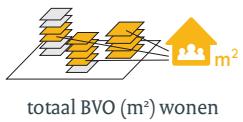

Legenda
Floor Space Index (bruto)
op blokniveau

- 0.0 - 0.25
- 0.25 - 0.5
- 0.5 - 1.0
- 1.0 - 1.5
- 1.5 - 2.0
- 2.0 - 3.0
- 3.0 - 4.0
- > 4.0

MXI

=

Legenda
Mixed use Index (bruto)
op blokniveau

- 0.00 - 0.10
- 0.10 - 0.20
- 0.20 - 0.30
- 0.30 - 0.40
- 0.40 - 0.50
- 0.50 - 0.60
- 0.60 - 0.70
- 0.70 - 0.80
- 0.80 - 0.90
- 0.90 - 1.00

Amsterdam en Zaanstad

Utrecht

Rotterdam

Eindhoven

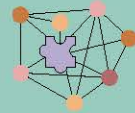

Top 15 Guiding Principles

A

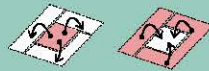
Waarom Locatie en context

Over het waarom van mengen voor REOS en welke strategie en visie dat vraagt van betrokken overheden.

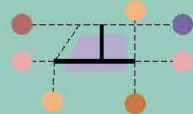
A1 | Het juiste puzzelstuk

Creëer een vliegwiel voor de regionale economie

A2 | Motor voor de omgeving

Stel maatschappelijke meerwaarde in de directe omgeving randvoorwaardelijk voor de ontwikkeling

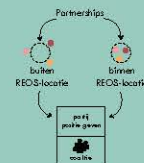
A3 | Overbrug fysieke barrières

Verbind het gebied met het stedelijk netwerk

A4 | Tabula Scripta

Benut het bestaande beter

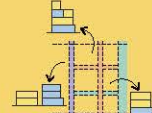
A5 | Participatie

Stuur op coalities met aandacht voor lokaal draagvlak

B

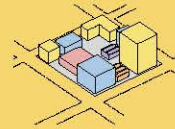
Wat Ruimtelijk instrumentarium

Ruimtelijk instrumentarium om de gewenste mix te bereiken en een hoge ruimtelijke leefkwaliteit.

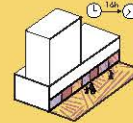
B1 | Raamwerkplan voor reuring, ruis en rust

Hanteer gemengde zonering voor prettige mix

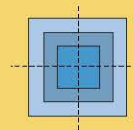
B2 | Meng op blokniveau

Zet in op menging op blokniveau

B3 | Bruisende straten

Maak actieve plinten en compacte openbare ruimte

B4 | Prestatie gebaseerde zonering

Introduceer milieu hinder zonering op basis van prestatie in plaats van functie

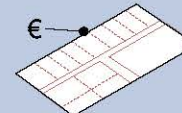
B5 | Hoogste dichtheid het beste bereikbaar

Ontwikkel de hoogste dichtheid rond OV-knopen en stem de mobiliteitsstrategie hierop af

C

Hoe Geld en organisatie

organisatorisch en financieel advies voor een succesvol planproces en exploitatie van hoogstedelijke gemengde gebieden.

C1 | Gebiedsbrede exploitatie

Maak een gebiedsoverschrijdende exploitatie met o.a. collectieve drivers

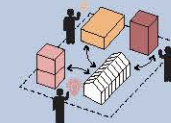
C2 | Businesscase voor tijdelijkheid

Creëer een businesscase voor onrendabele, maar maatschappelijk waardevolle activiteiten in het gebied

C3 | De plintregisseur

Organiseer de exploitatie gezamenlijk met een plintregisseur

C4 | Experimenteeruimte

Experimenteer!... met mate: balans tussen markt en ambitie

C5 | Veerkrachtig ontwikkelen

Maak een financieel robuuste ontwikkelstrategie die aansluit op de ruimtelijke ambities

Raamwerkplan voor Rust, Ruis & Reuring

Adaptief

Mix en dichtheid (B)

Binnen categorie B (Menging & Dichtheid) ligt de focus op principes die sturing geven aan de ruimtelijke organisatie van gemengde gebieden. Wat moet waar komen om tot een prettig, inspirerend en goed functionerend stedelijk gebied te komen met een mix van wonen, werken en voorzieningen? Hiermee wordt ingespeeld op dilemma's zoals 'vastleggen' of 'flexibel zijn'. De principes hebben betrekking op de definitie van stedenbouwkundige, architectonische en bouwkundige condities, waarbij tevens de relatie wordt gelegd met de openbare ruimte. De principes in de categorie vormen geen doel op zich, maar zijn middelen om een gewenste situatie te bereiken en te handhaven. Veel van de principes zijn sterk locatie-afhankelijk en dienen geïnterpreteerd te worden bij toepassing op een specifieke locatie.

In het mix to the max gebied Hell's Kitchen in New York zien we aansprekende voorbeelden samen gaan. Aan de Avenues worden de grote gebouwen gedomineerd door één functie op de verdiepingen met op de begane grond en eerste twee a drie verdiepingen tal van voorzieningen, restaurants en winkels. In de dwars gelegen straten domineert juist wonen en alleen op de begane grond een andere functie. In bepaalde straten, zoals Restaurant Row zien we alleen restaurants en staan veel bovengelige verdiepingen leeg of worden voor opslag gebruikt. De straten zelf doen dienst als wandelgebied, hebben een logistieke functie of een doorgaande verkeersfunctie. Indien er onduidelijkheid heerst welke van deze drie functies prefereert, maakt dat de straat soms onveilig en onduidelijk in profiel. Hier onderscheid en duiding in brengen helpt. Daarmee is dit drukke verdichte gebied een goed voorbeeld van hoe het kan en hoe het anders kan.

Maak een raamwerkplan voor rust, ruis en reuring

Thema: mengen op gebiedsniveau

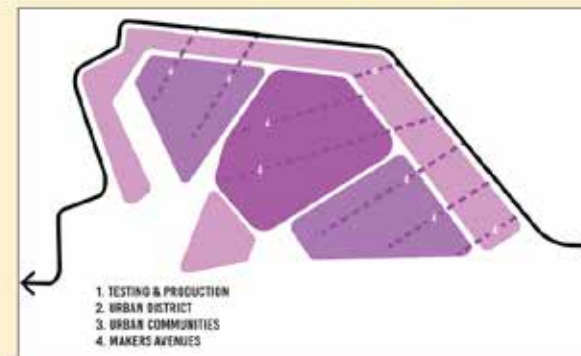
Toelichting

Stel een raamwerkkaart op om sturing te geven aan de wijze waarop functiemenging wenselijk is binnen het transformatiegebied. De complexiteit van het realiseren van een gemengd stedelijk gebied vraagt niet om een blauwdruk, maar om een adaptief plan dat zowel richting geeft, als flexibel is. Het raamwerk moet een ruimtelijke organisatie op hoofdlijnen bieden, met ruimte voor de exacte invulling ervan.

Zo'n raamwerk kan worden opgesteld op basis van drie type sferen of zones: rust, ruis en reuring. Zij representeren de kenmerkende kwaliteiten die binnen een plan voor een gemengd stedelijk gebied een plek gegeven moeten worden. Rust staat voor de omgeving waarin verkeer en geluid meer ruimte krijgen. Reuring is de aanduiding voor de omgeving waarin levendigheid, ontmoeting en een mix aan functies worden gefaciliteerd. Rust biedt plek voor de relatieve stilte van groen, wonen en kantoren.

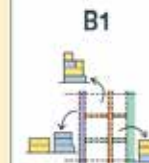
Met het uitzetten van een raamwerk op basis van deze elementen kan worden ingespeeld op contextuele invloeden (topografisch en functioneel), kan worden gesuurd op het realiseren van rustige woonomgevingen in nabijheid van vitale bruisende straten. Bovendien wordt de raamwerkplan ingezet als een instrument om extremen te vermijden en kwetsbare kwaliteiten te beschermen.

Sterke relatie met:

Good practice:
Rotterdam, Makers District

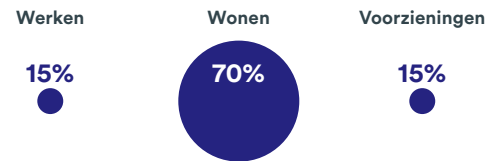
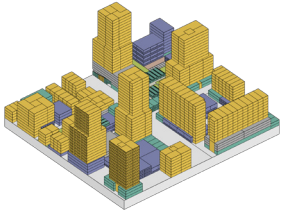
Afbeelding:
Majk, Rotterdam

Drie type gemengde stedelijke milieu's

Metropolitaan Wonen

FSI > 1,0 op gebiedsniveau.

5 minuten fietsen (1.200m) van een centraal station met internationale trein & 5 minuten fietsen van een grootstedelijke binnenstad.

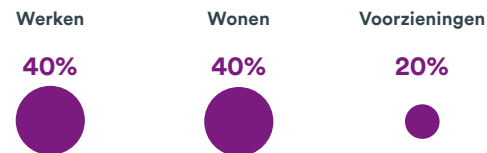
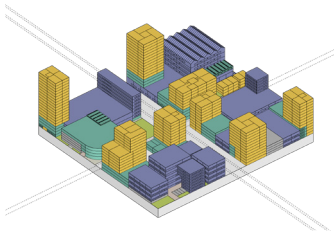
Quartier Massena, Parijs

Andere mogelijke referenties:

Oerlikon, Zurich

Ile-de-Nantes, Nantes

Gemengd Zakendistrict

FSI > 1,0 op gebiedsniveau.

5 minuten lopen (300m) van een centraal station met internationale trein.

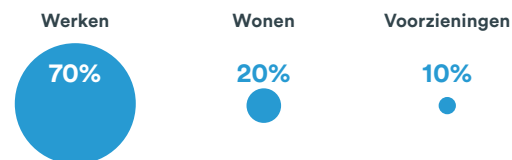
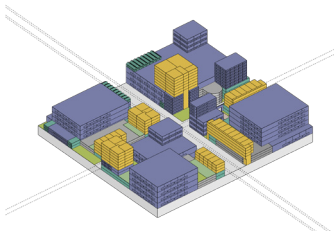
Old Street station & the City, Londen

Andere mogelijke referenties:

Boulogne Billancourt, Parijs

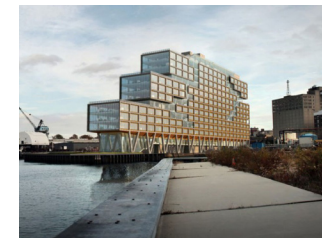
Porta Nuova, Milaan

Innovatiedistrict

Ten minste 1.000 mensen die aan min of meer eenzelfde thema werken op loopafstand van elkaar (circa 300 meter).

< 10 minuten lopen vanaf een HOV-halte met een directe verbinding met een centraal station met internationale trein.

Navy Yard, Brooklyn NYC

Andere mogelijke referenties:

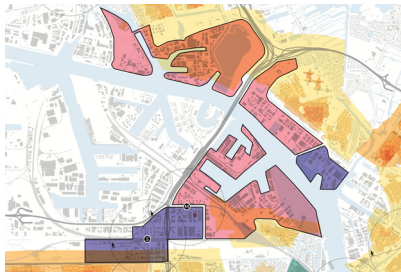
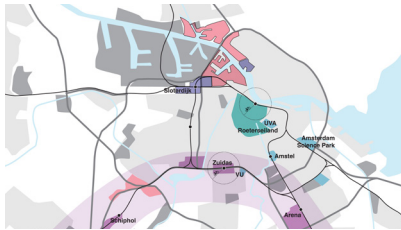
Exhibition Rd (V&A en ICL), Londen

Hackney, Londen

Overzicht REOS transformatie steden

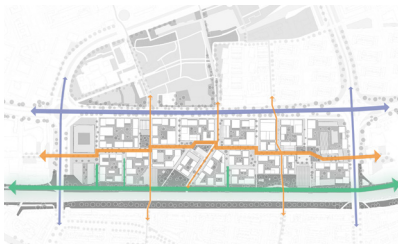
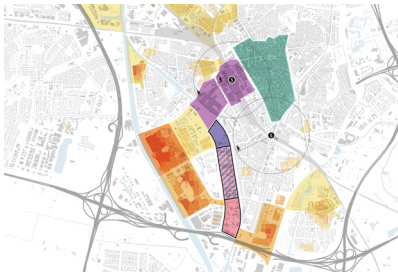
Amsterdam en Zaanstad

ZaanIJ-oeveren

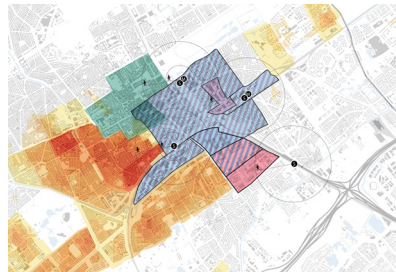
Utrecht

Merwedekanaalzone

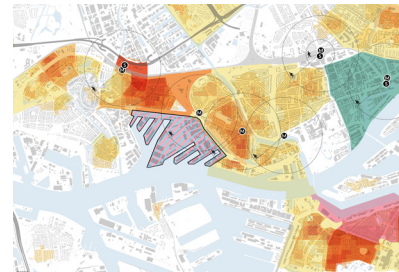
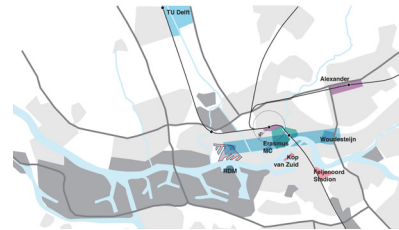
Den Haag

CID & Binckhorst

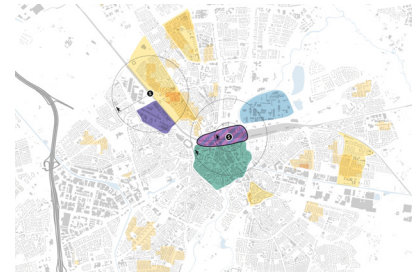
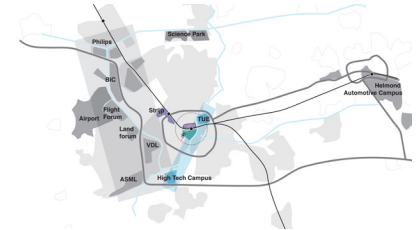
Rotterdam

Merwe-Vierhavens

Eindhoven

Internationale Knoop XL

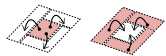

Eén van de REOS locaties: Den Haag, CID & Binckhorst

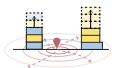
A1 | Het juiste puzzelstuk

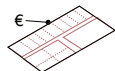
A2 | Motor voor omgeving

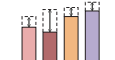
B4 | Prestatie gebaseerde zonering

B5 | Hoogste dichtheid het beste bereikbaar

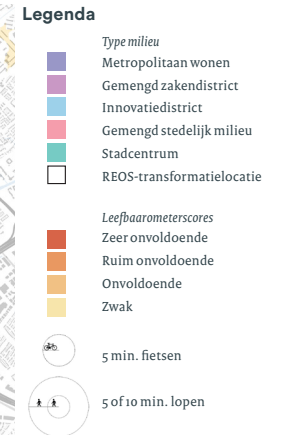
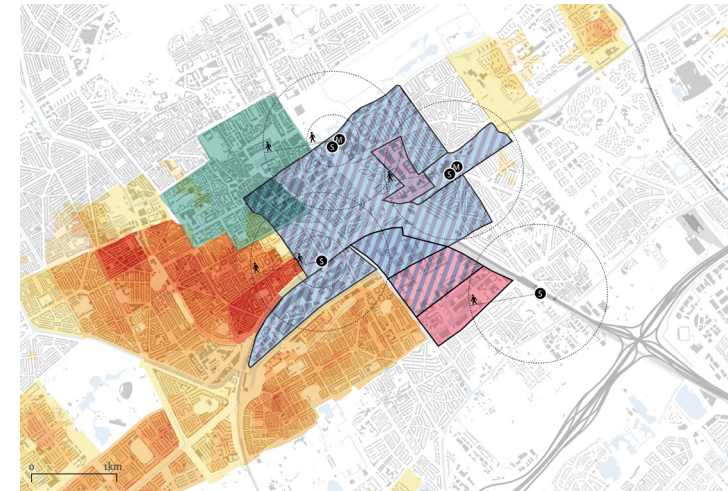

C1 | Gebiedsbrede exploitatie

C5 | Veerkrachtig ontwikkelen

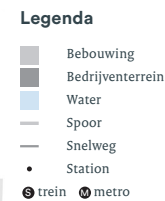
Metropolitaan Wonen + Innovatie district + Gemengd Zakendistrict

Locatie en context

Regionale positionering.

Concept Raamwerkplan
Voor rust, ruis en reuring

MaakSTAD aan de Delftse SCHIE

ONTWIKKELPLAN SCHIEOEVEERS NOORD

25-06-2019

marco.broekman
urbanism research architecture

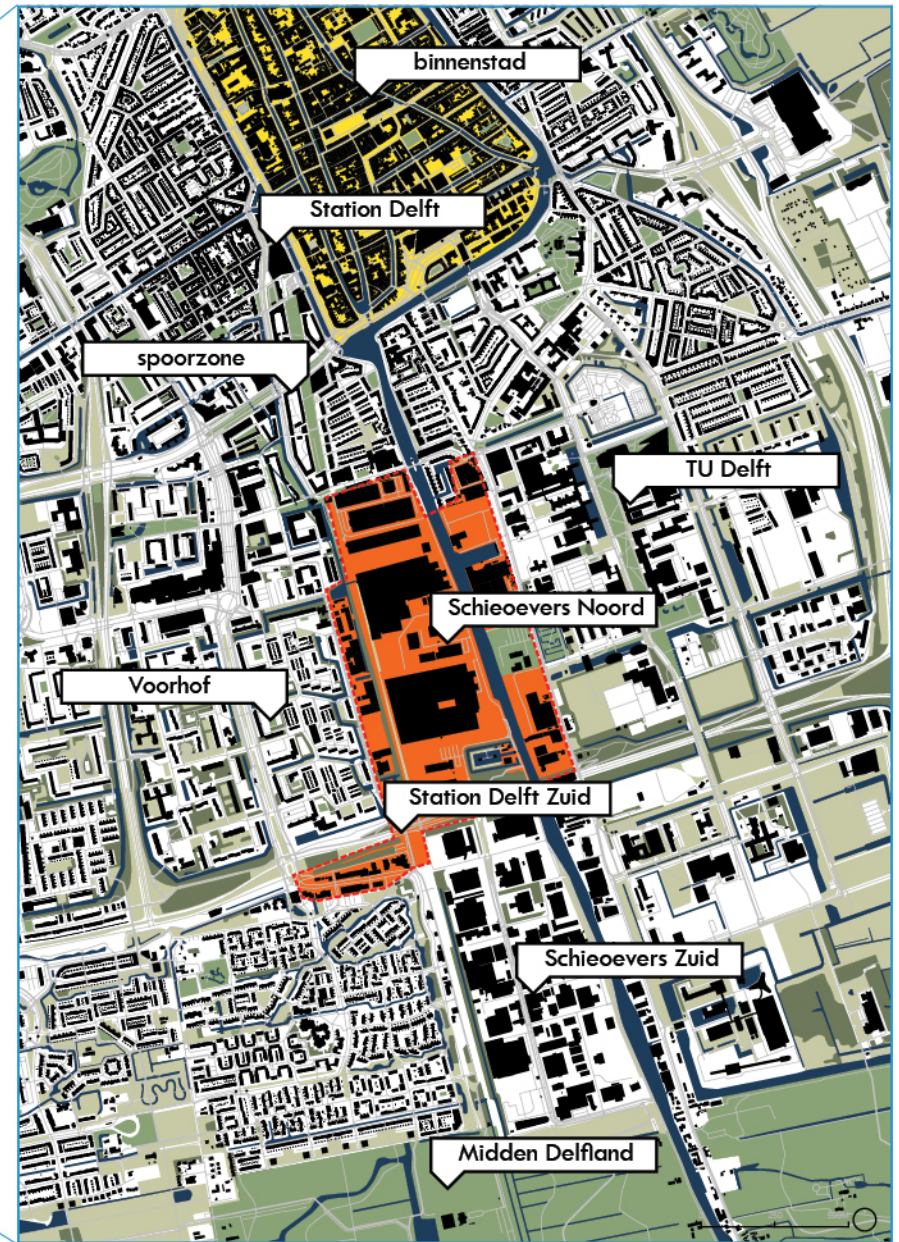
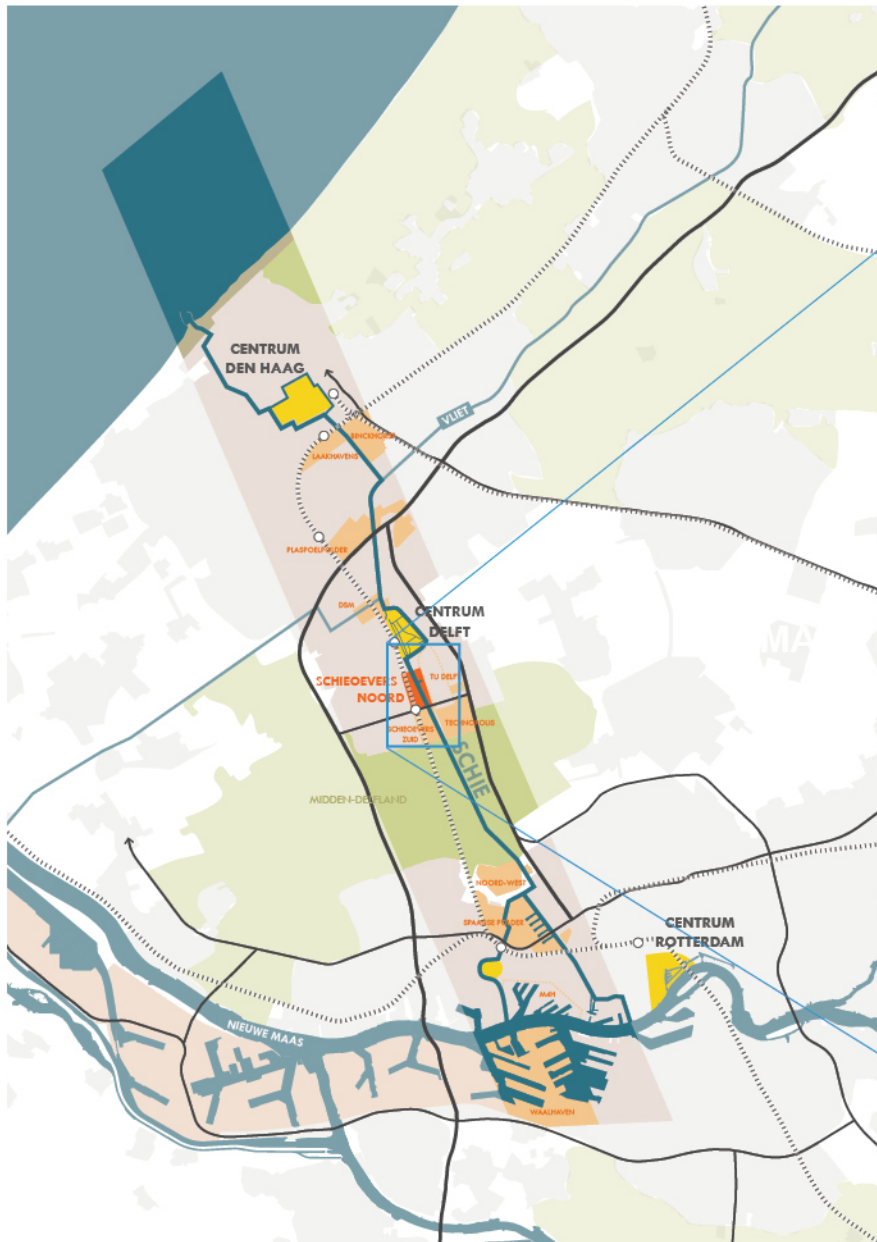
Een **concept ontwikkelplan** voor
Schieoever Noord.

Een **flexibel plan** - geen blauwdruk - dat kan
reageren op initiatieven in het gebied.

Waarmee het huidige bedrijventerrein door kan
ontwikkelen tot een **gemengd stedelijk milieu.**

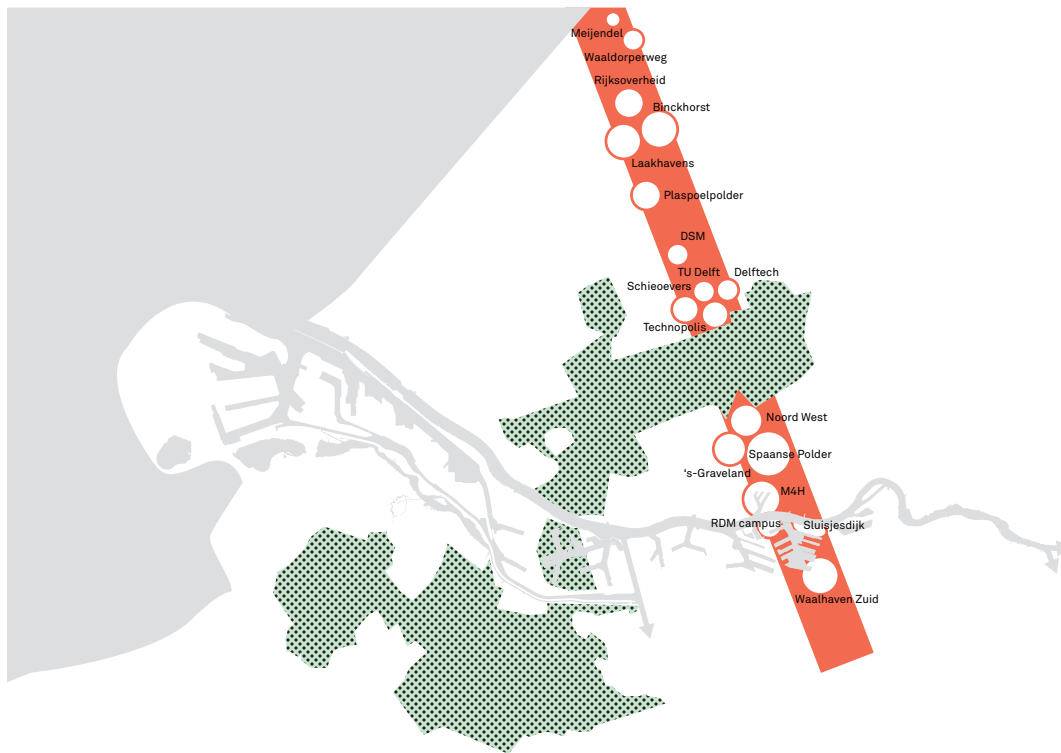
Een gebied waarin zowel **gewerkt** als **gewoond**
zal worden en specifiek ruimte wordt gemaakt voor het
huisvesten van **innovatieve maakindustrie.**

Positie Schieoevers

Schie-as: vergroenen en verdichten

Bron: IABR 2016 - Atelier Rotterdam: De productieve stad -
De Zwarte Hond, marco.broekman, L'AUC

Bron: Verkenning stedelijk landschap en groenblauwe structuren
Provincie Zuid-Holland 2017
marco.broekman, Vereniging Deltametropool, NOHNIK

Verkenning van de locatie

Wonen en werken

activiteiten

Commerciële Activiteiten

Zware Industrie

Hoogwaardige Maakindustrie

Kantoren

bebouwing

Industrieel Erfgoed

Laagwaardige Loodsen

Cultureel Erfgoed

Oevers en kades

openbare ruimte

Veel verharding

Historische plekken

Groene plekken

Abtswoudsebrug

verbindingen

Kruithuisbrug

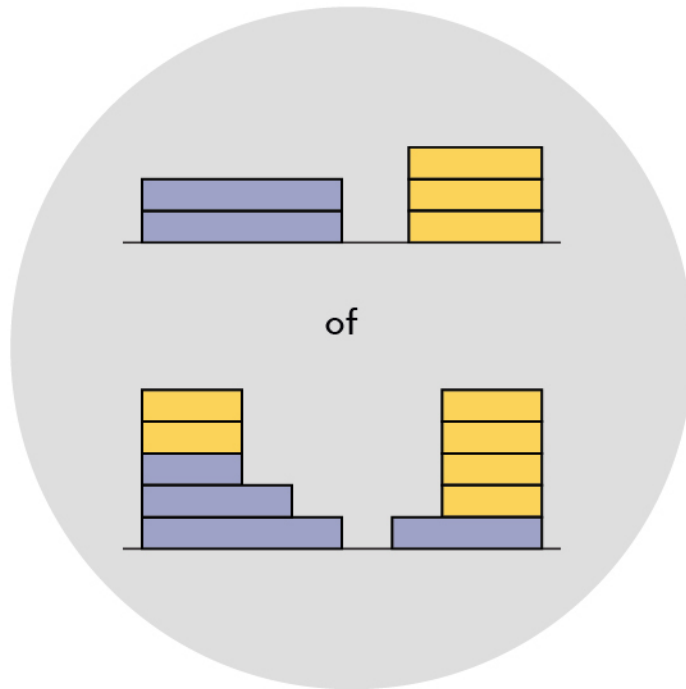
Station Delft Zuid

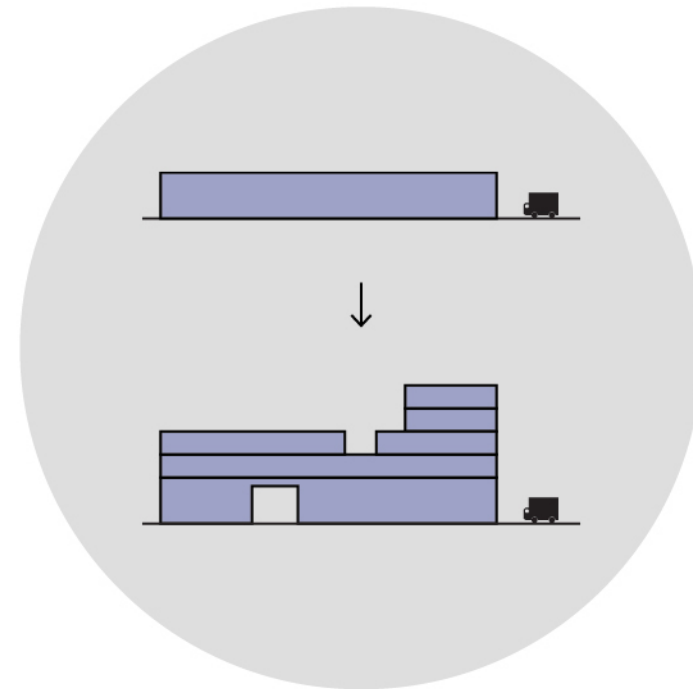
Tanthofdreef

Mixen en verdichten van wonen en werken

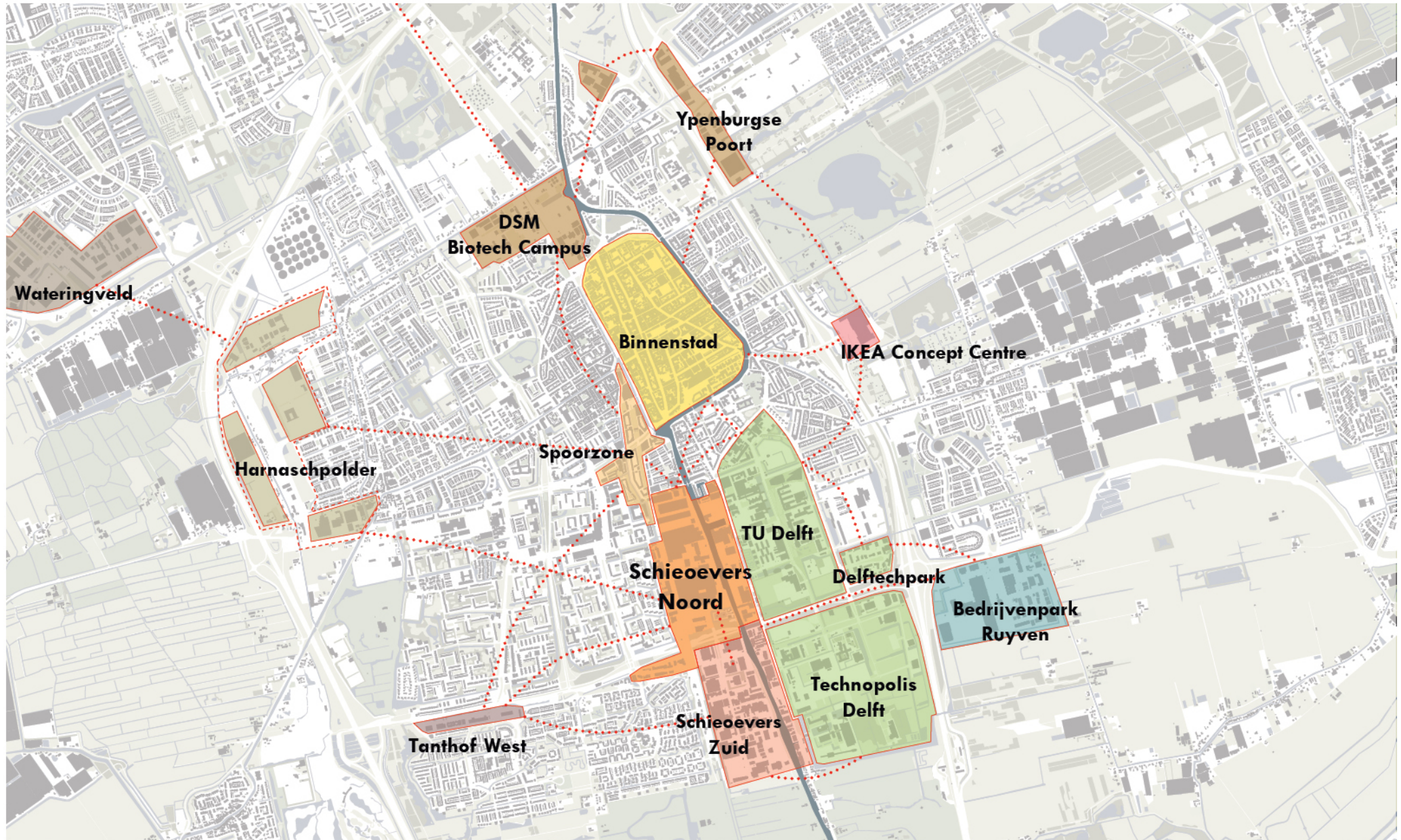

Menging wonen en werken

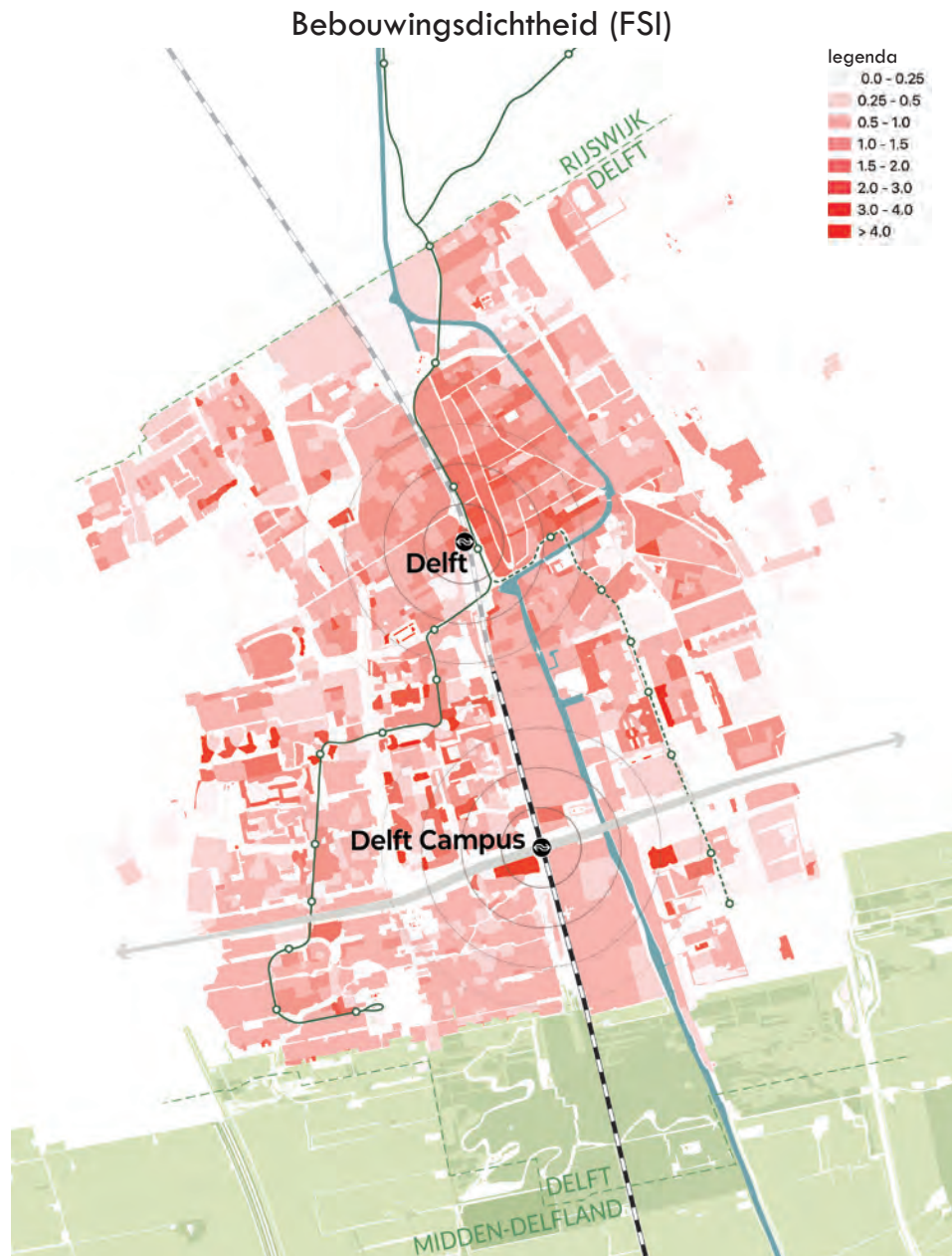
Stapelen van werken

Eco-systeem Delft

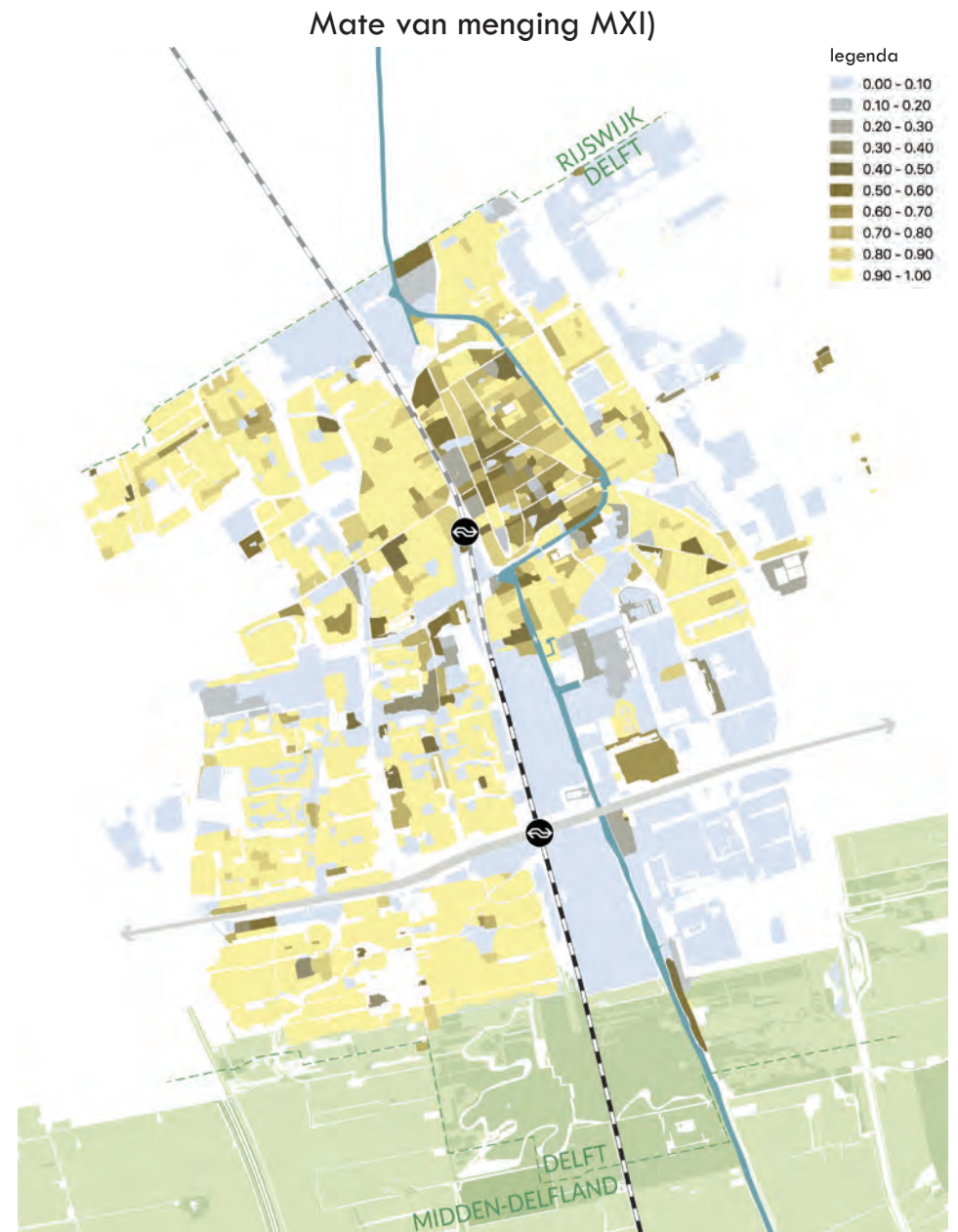

Huidige situatie

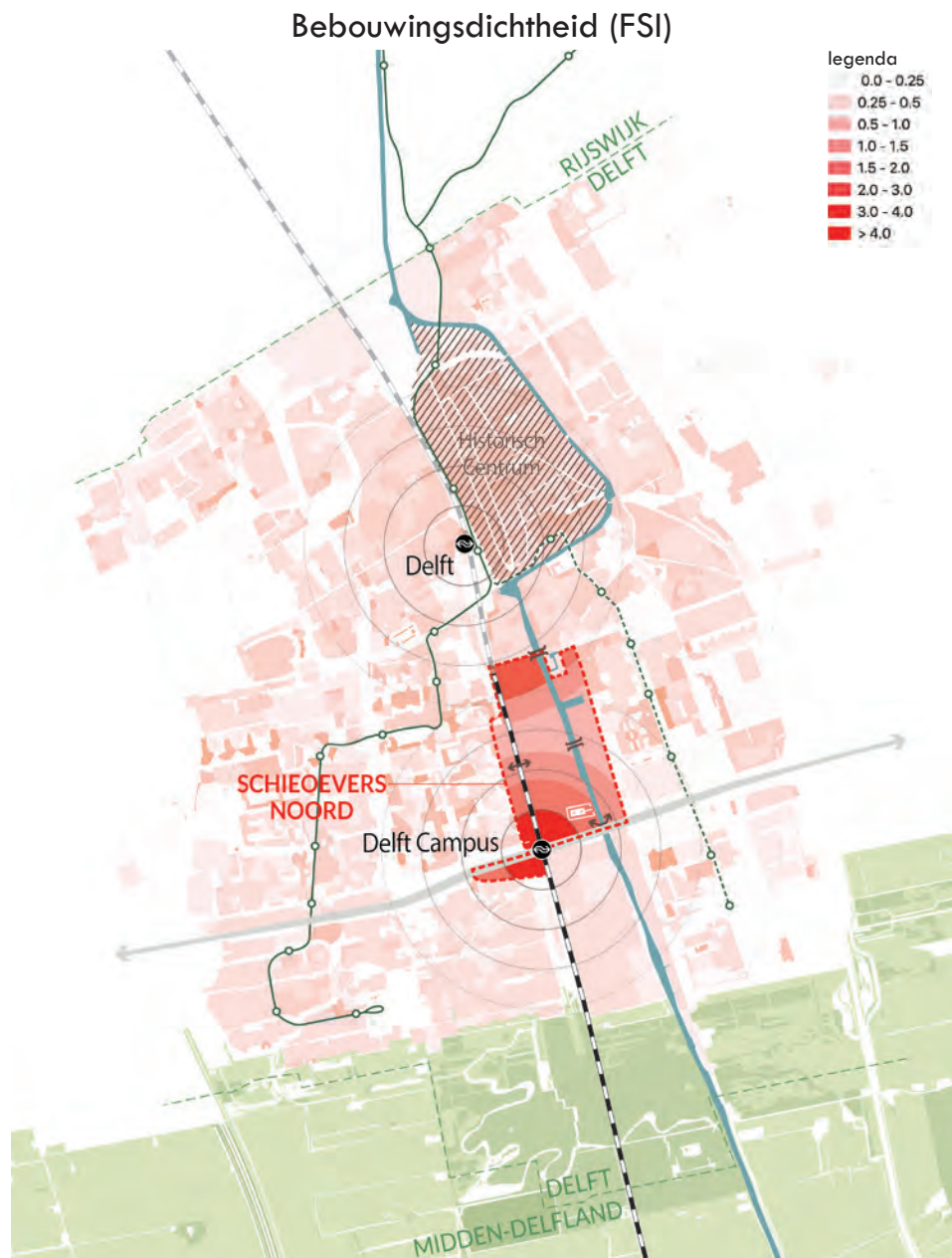

Bron: PBL

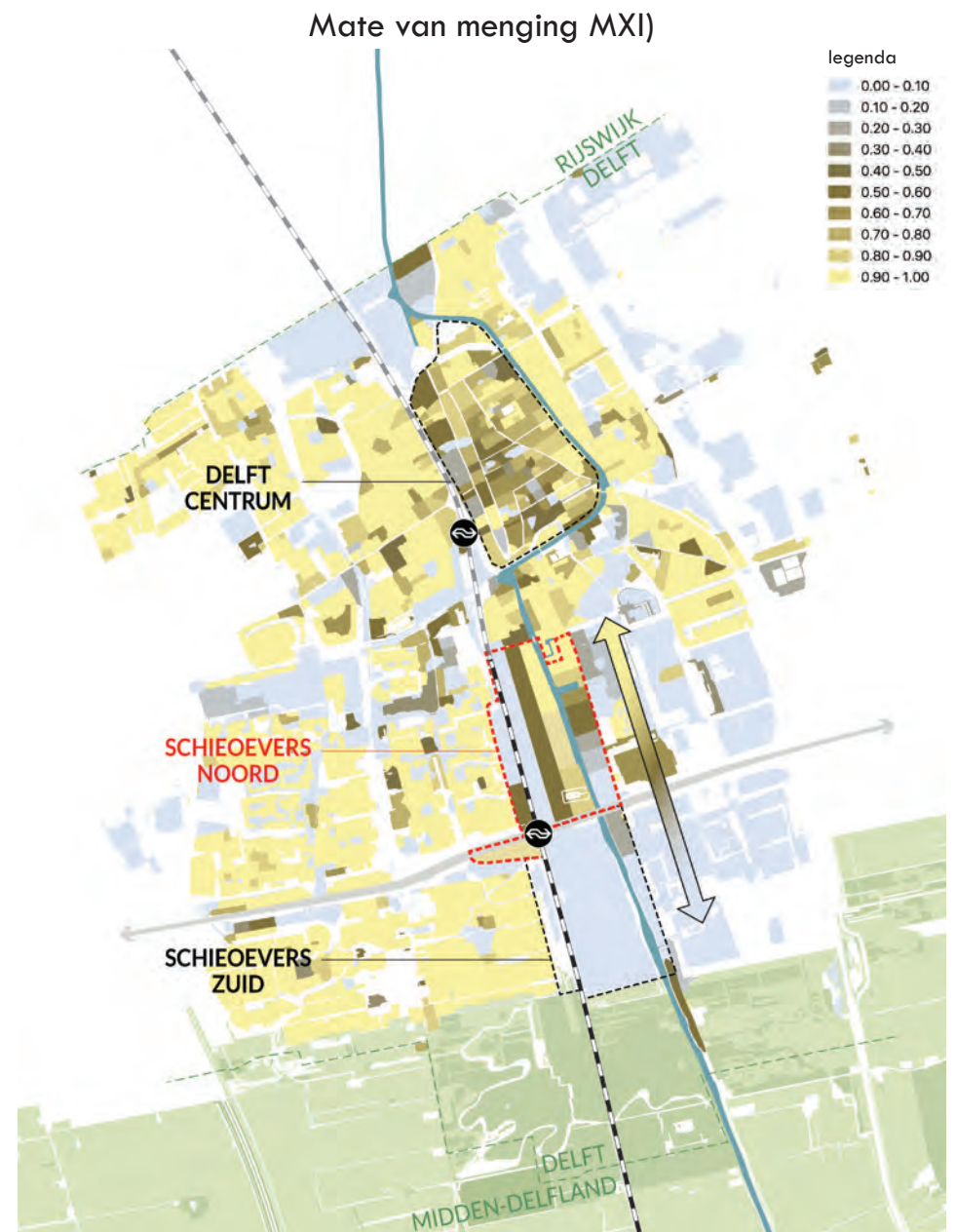

Bron: PBL

Ambitie

Bron: PBL

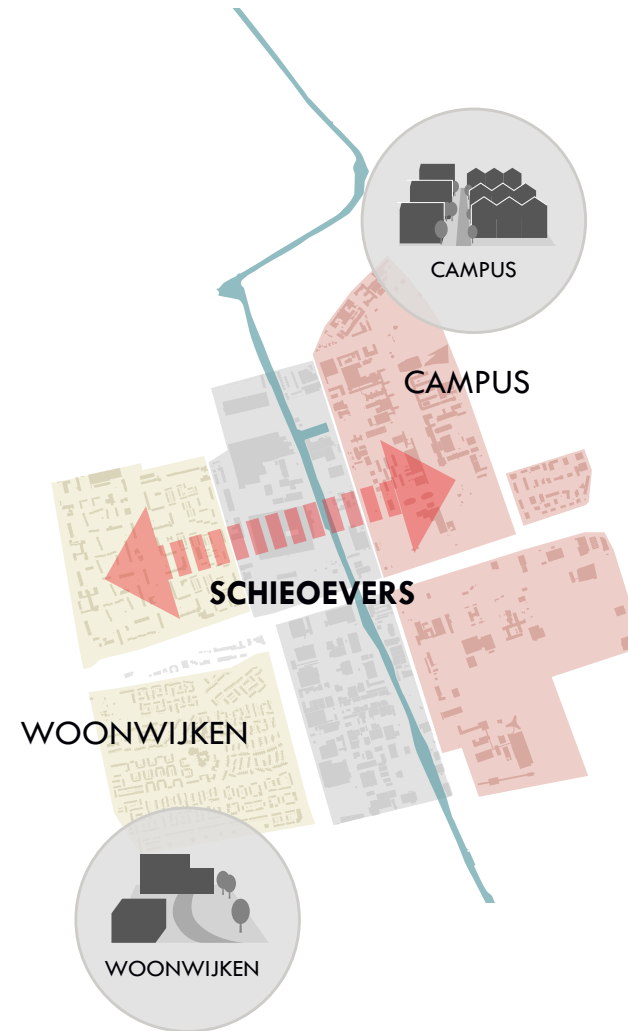
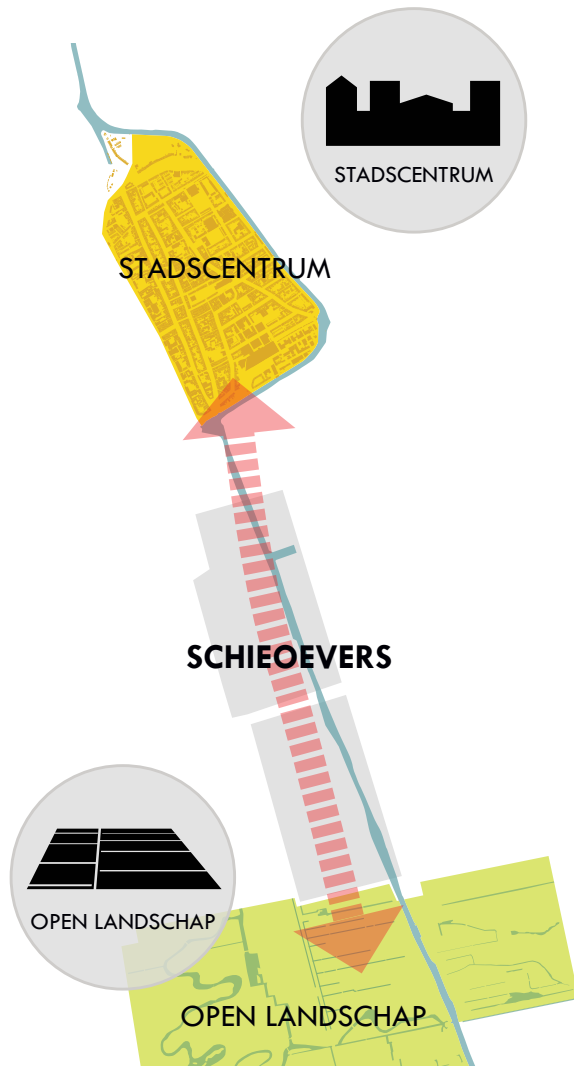

Bron: PBL

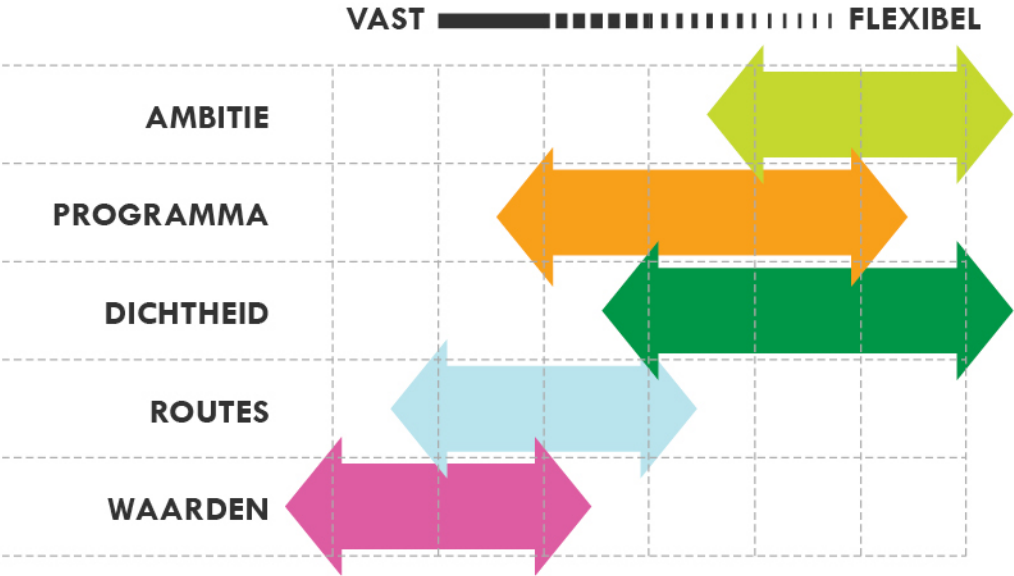
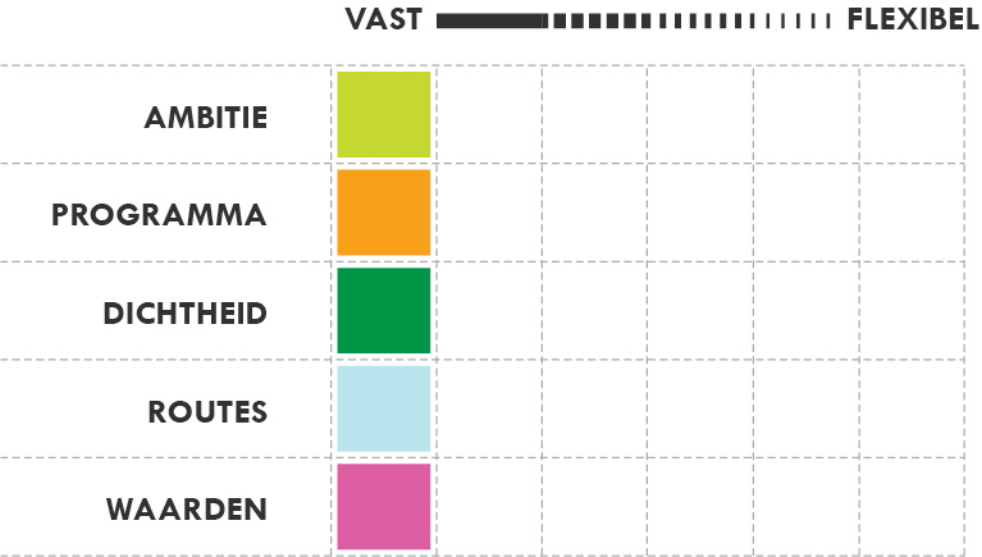

Schieoevers als schakel

Kansen voor nieuwe verbindingen tussen verschillende omgevingen

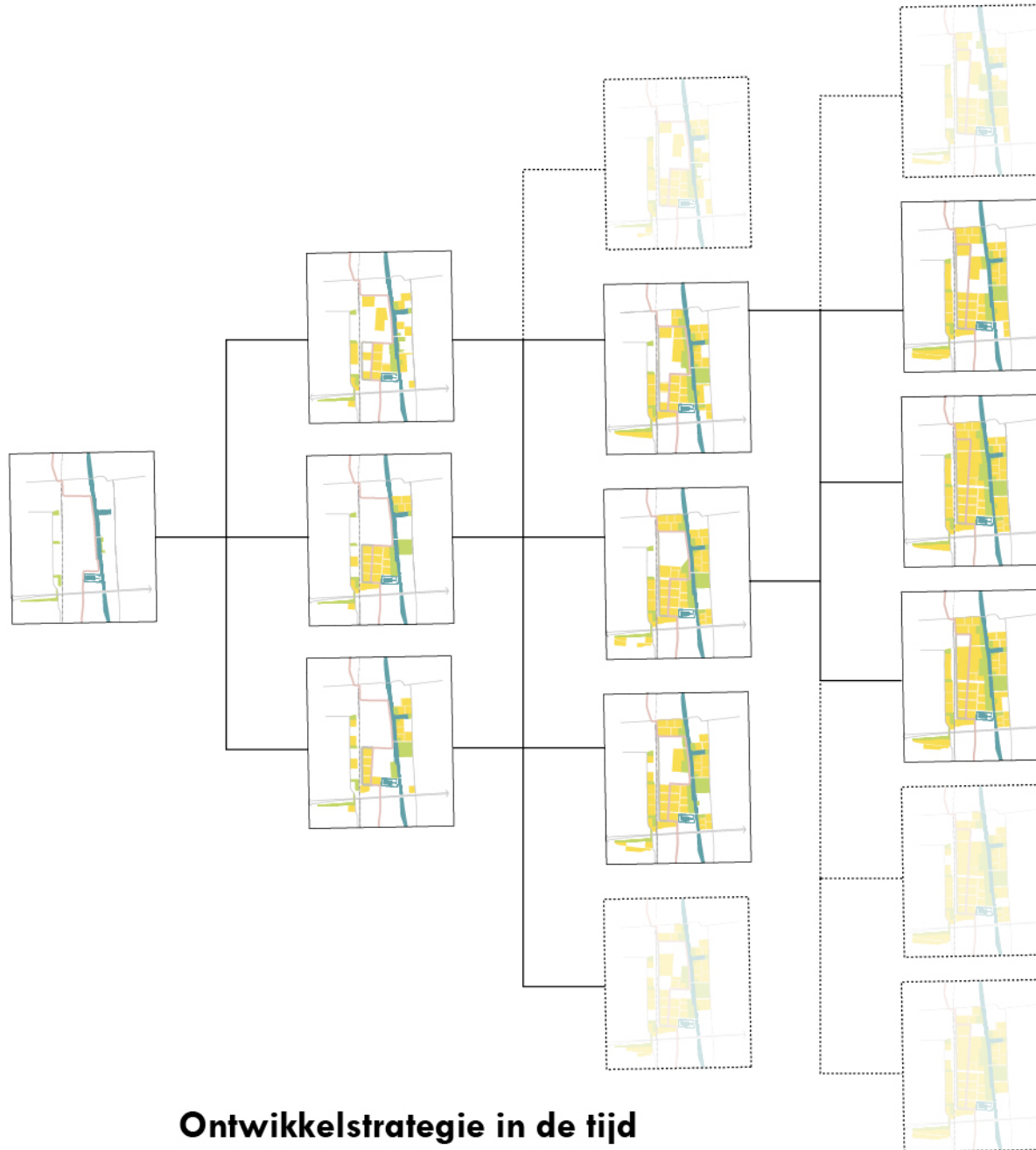

Adaptief plan

Robuustheid en Flexibiliteit

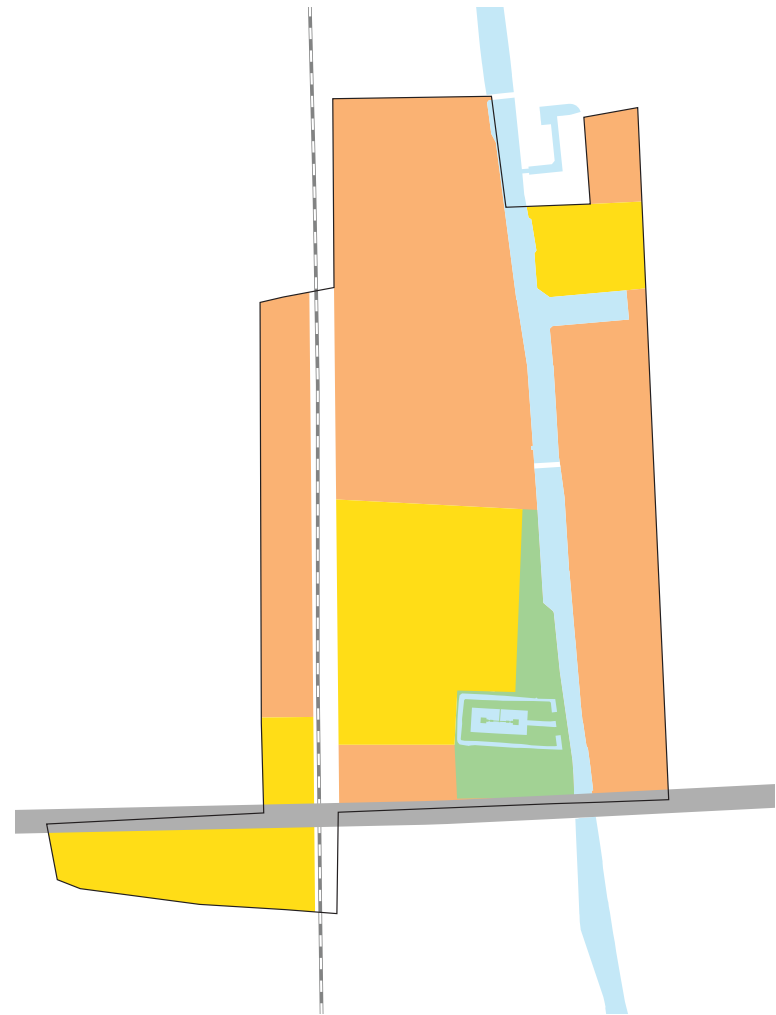
Ontwikkelstrategie in de tijd

Lange termijn (koersbeeld) en 1e stap (fase 2030)

Raamwerkkaart

Stedenbouwkundig raanwerk
ontwikkeling op de lange termijn

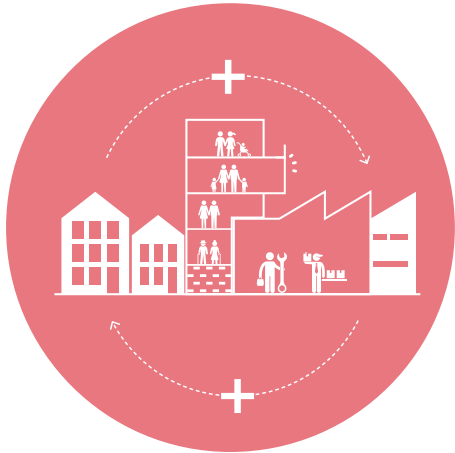

Planontwikkeling tot 2030

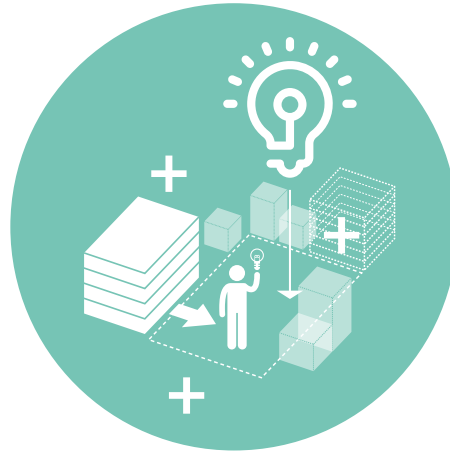
In geel de deelgebieden die in het
komende decennium zullen transformeren

Vijf centrale uitgangspunten

**Levendig gemengd
stedelijk gebied**

**Ruimte voor
innovatieve maakindustrie**

**Sociaal inclusief en
cultureel divers omgeving**

**Gezonde en duurzame
omgeving**

**Goede verbindingen
en nieuwe mobiliteit**

Small to big

DIY / social initiatives
bees

Food
Energy
Clothes
Stuff
Learn
Fun

Start-ups & small biz
mice

Professional
innovation
&
General
maker
movement

MKB & scale-ups
gazelles

Broad
Making
Industries
&
Related
Services

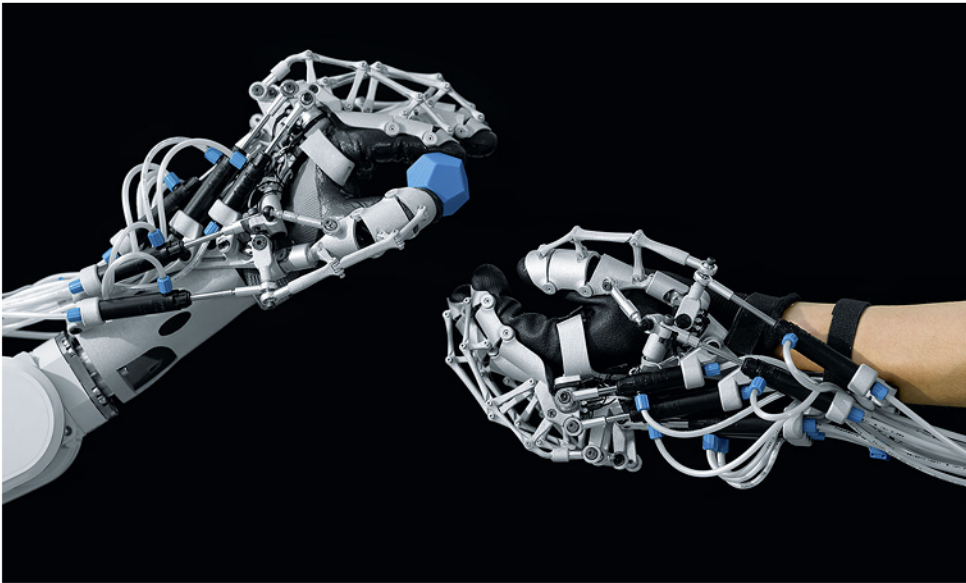
Economic clusters
elephants

Chemistry / Energy
Food
Maritime
HTSM
LS&H

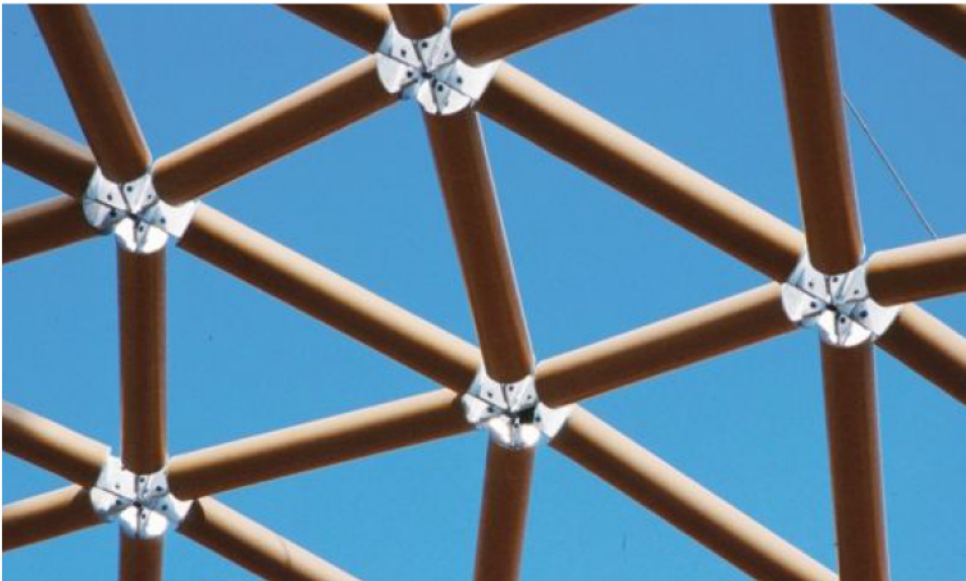
Doorgroeien bestaande bedrijvigheid en kennis

Robotica

Smart Energy

Bouwinnovatie

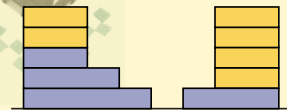
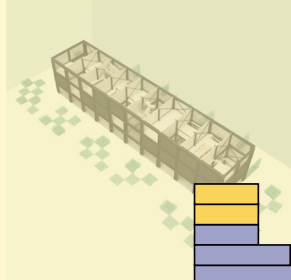
Toekomst mobiliteit

Welk soort bedrijven kunnen gemixt worden?

Brain work

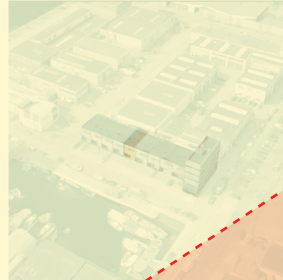
Home office / virtual office

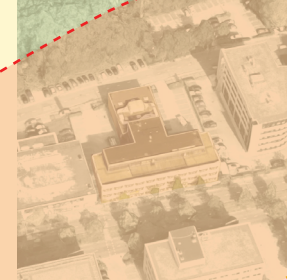
Vertical Mix

Small-Box

60-150m²

Small oWffice building

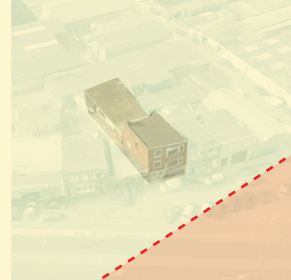

Big office building

Plinth

50-125m²

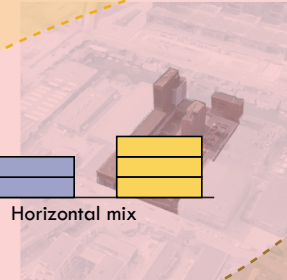
Productive box

12-25m²

Cluster

500-5000m²

Multifunctional box

Horizontal mix

Mobile workshop +/- 5m²

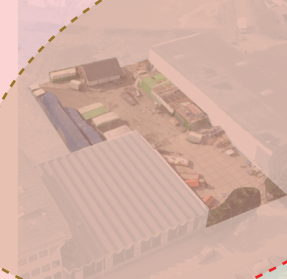
Warehouse

150-600m²

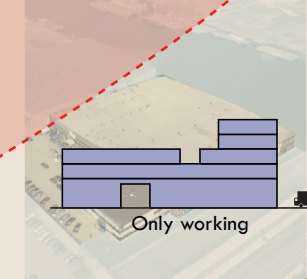

Storage field

300-1000m²

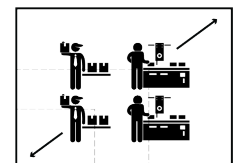
Big-Box 1500-20.000+m²

Only working

Making

Schie-unit

woning

90 m²

werkplek

60 m²

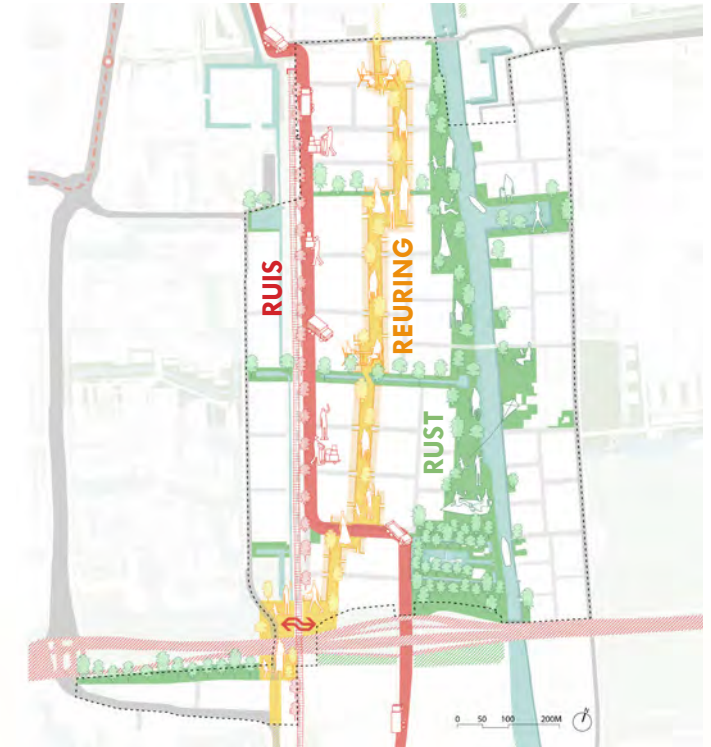

multimodaal

mobiliteitsshift

Ruimte voor werken

Volg het raamwerkplan voor: RUIS, REURING & RUST

RUIS

Zone langs omgeklapte
Schieweg tot hartlijn

REURING

Zone rond hartlijn

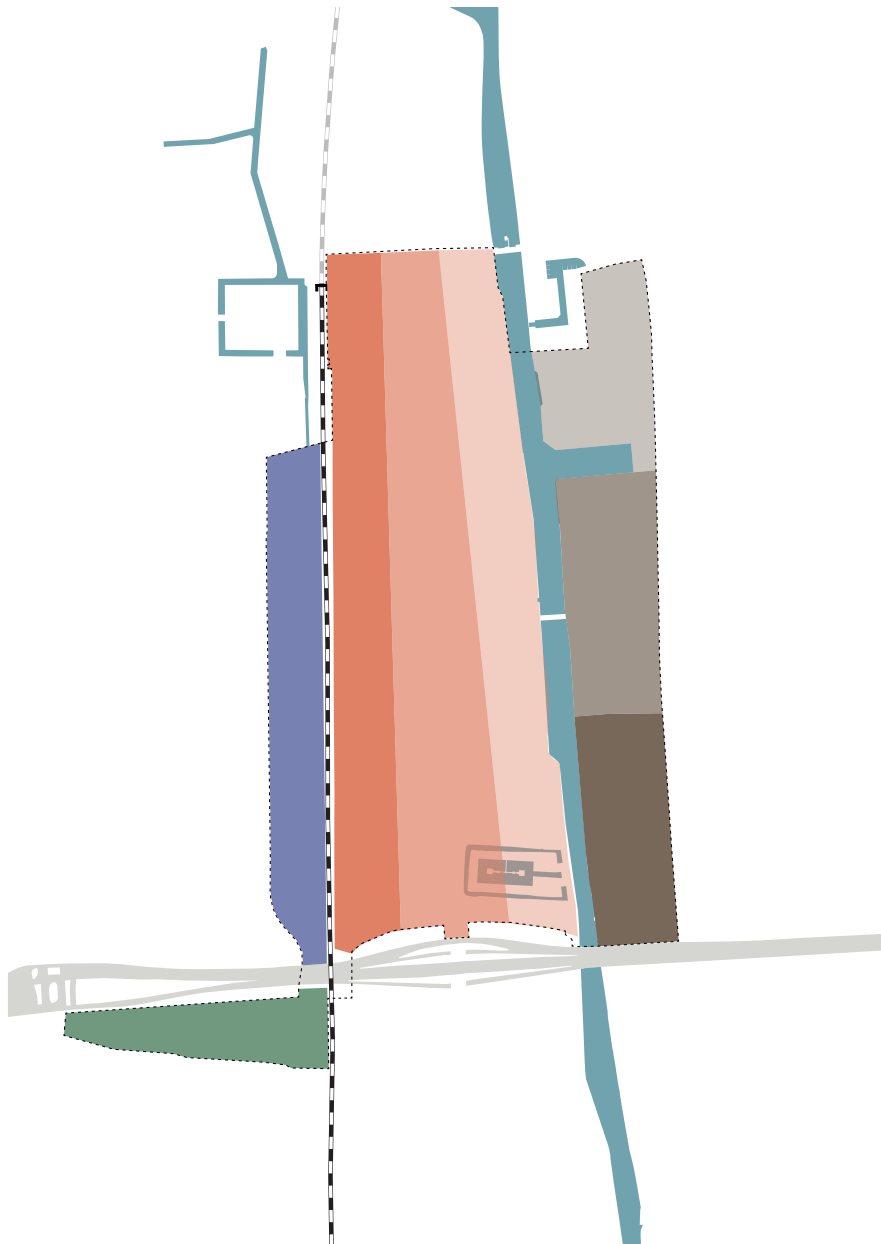
RUST

Zone tussen Schiepark en hartlijn

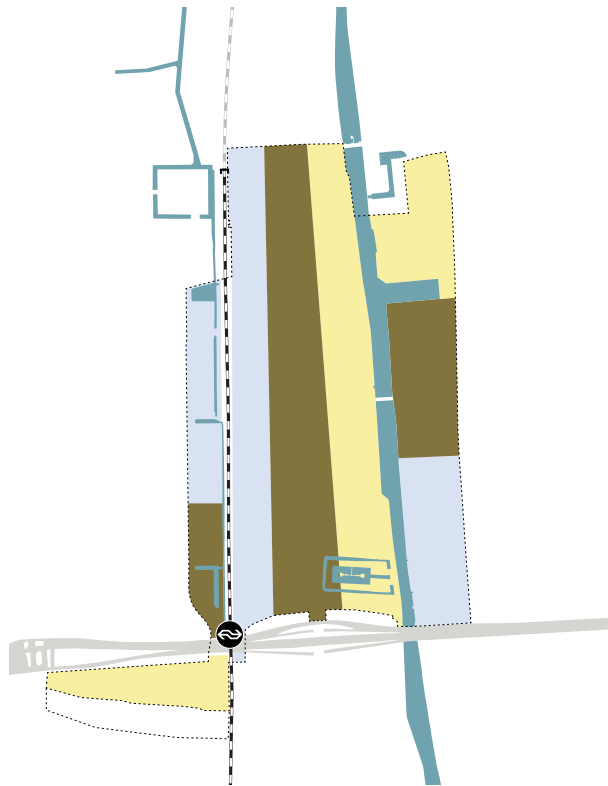
Type werken

Gebieden indelen in zones

- Mix van verzorgend en innovatief MKB (smart industry), commerciële voorzieningen, volumineuze detailhandel bij L&S. Producerende bedrijven en overige bedrijven met substantiële omgevingsimpact en bedrijfslogistiek hoofdzakelijk situeren aan spoorzijde (zone A).
- Mix van kleinschalige verzorgende bedrijven en commerciële voorzieningen
- Mix van verzorgend en innovatief midden- en kleinbedrijf (smart industry), horeca en leisure.
- Hoogstedelijke mix van kantoren, bedrijfsruimte voor kennisintensieve bedrijven, en commerciële voorzieningen waaronder dienstverlening, horeca en kleinschalige gemakswinkels.

Zoneringschema mix van wonen en werken

Categorie 1: Accent op werken

1a. Maakindustrie cluster

1b. Stedelijk werkmilieu

Categorie 2 Werken en wonen zijn gelijk verdeeld

2a. Stedelijk gemengd milieu

2b. Productief woonmilieu

Categorie 3 Accent op wonen

3a. Intensief milieu met kleinschalig werken en wonen

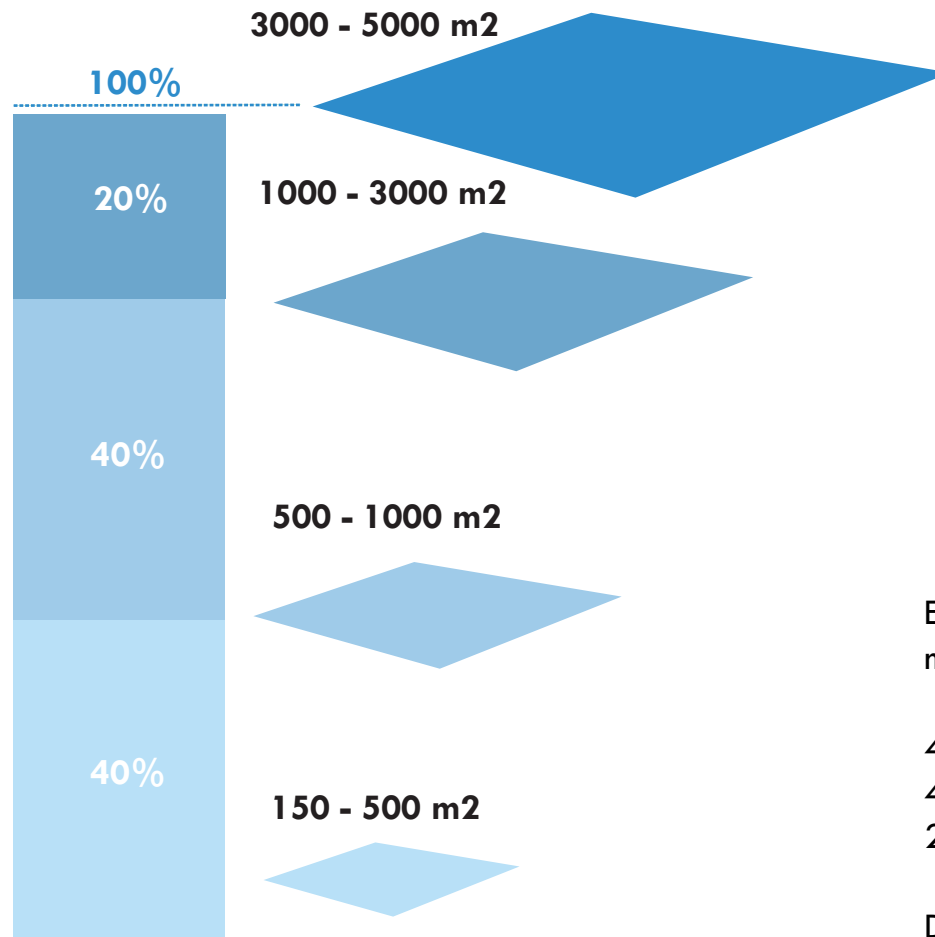
3b. Rustig woonmilieu

Typologie	Werken	Wonen	Voorzieningen	Referentie
1a. maakindustrie cluster	85%	0%	15%	
1b. stedelijk werkmilieu	70%	20%	10%	
2a. stedelijk gemengd milieu	42,5%	42,5%	15%	
2b. productief woonmilieu	30%	60%	10%	
3a. hoogstedelijk milieu met kleinschalig werken en wonen	20%	70%	10%	
3b. rustig woonmilieu	0%	95%	5%	

Type werken

Diversiteit in bedrijfsruimten

Er is een palet aan bedrijfsruimte bepaald dat de innovatieve maakindustrie maximaal faciliteert.

40% = 150 – 500 m2

40% = 500 – 1000 m2

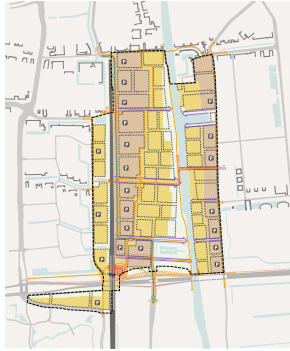
20% = 1000 – 3000 m2

Daarnaast enkele units mogelijk van 3.000 tot 5.000 m2.

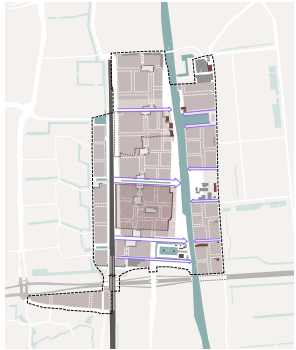
Raamwerkkaart

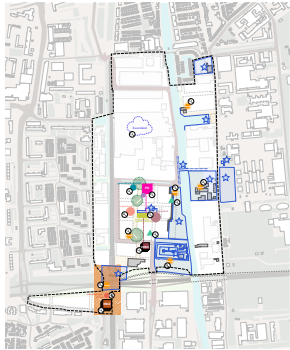
Groenblauw

Mobiliteit

Bebouwing

Voorzieningen

Legenda

— project grens

Openbare ruimte

centrale hartlijn (indicatief)

hoeken met bebouwing

openbaar groen

bomenrij

condensatieplekken

Bebouwing

monument / cultuurhistorisch object

behoud van bebouwing

behoud beeldbepalende gevels

Projectie van bestaande fabrieksgebouwen

Mobiliteit

logistieke weg

zichtlijn op Schie

fietsverbinding

voetgangersverbinding

brug verbinding

tunnel verbinding

tunnel verbinding (potentie)

mobilityshub

treinstation

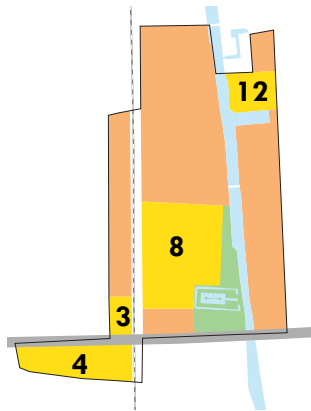
OV (bus) lijn

people mover

Fase tot 2030

Deelgebieden in ontwikkeling
in fase tot 2030

Legenda

project grens

Openbare ruimte

straten (indicatief)

centrale hartlijn

openbaar groen

bomenrij

Bebouwing

uitgeefbare grond

bouwblokken (indicatief)

monument / cultuurhistorisch object

behoud van bebouwing

behoud beeldbepalende gevels

projectie van bestaande fabrieksgebouwen

Mobiliteit

logistieke weg

zichtlijn op Schie

fietsverbinding

brug verbinding

tunnel verbinding

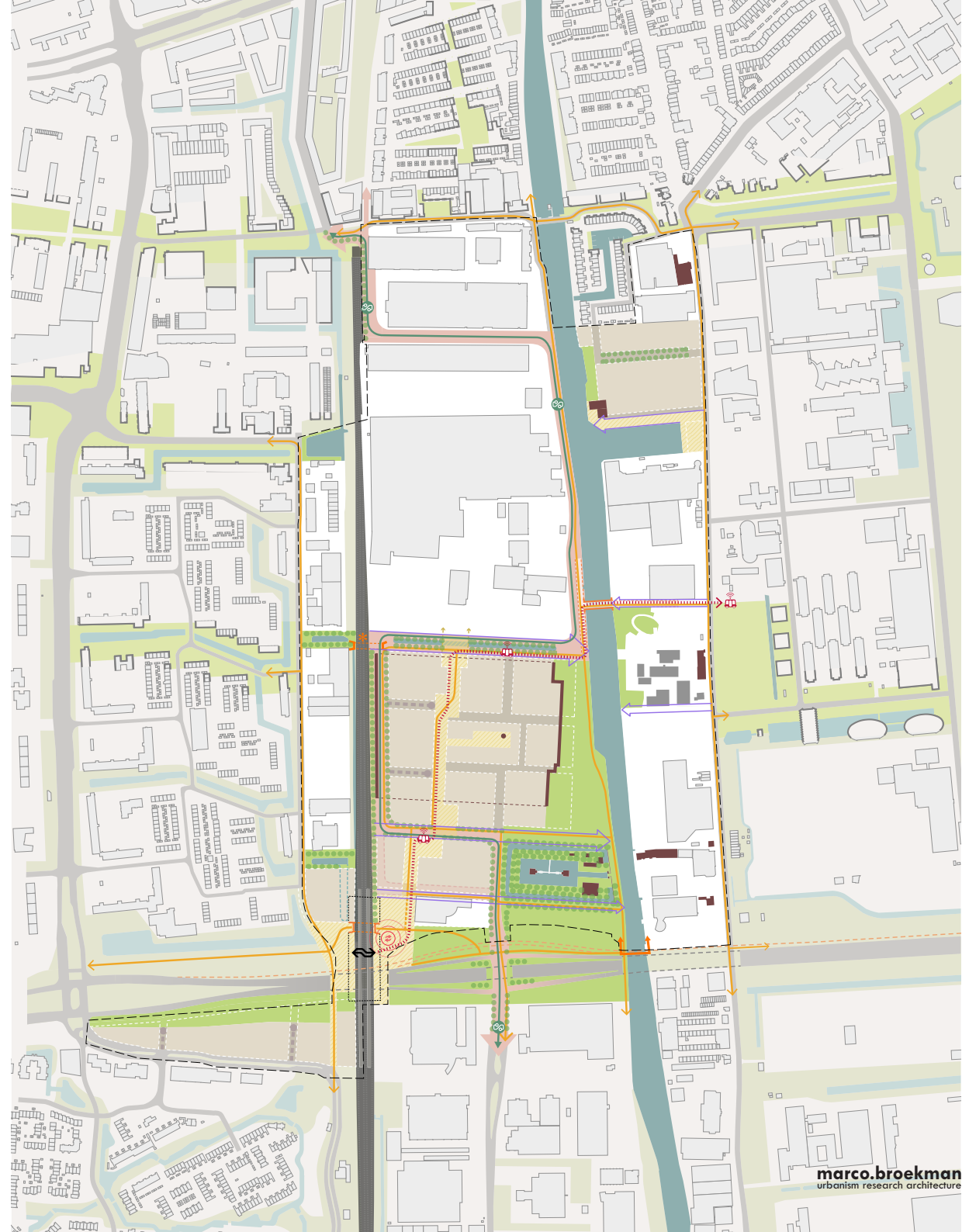
tunnel verbinding (potentie)

mobiliteshub

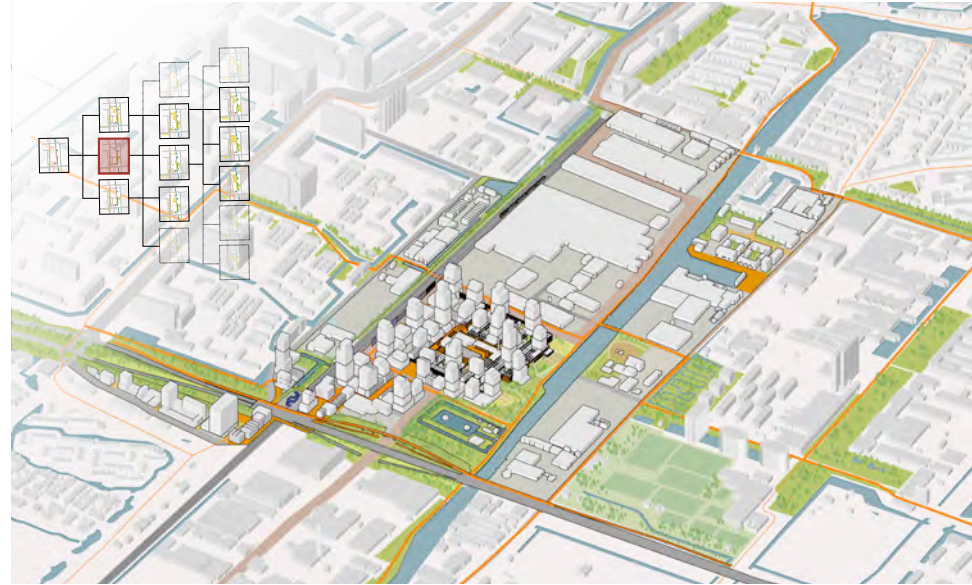
treinstation

OV (bus) lijn

people mover

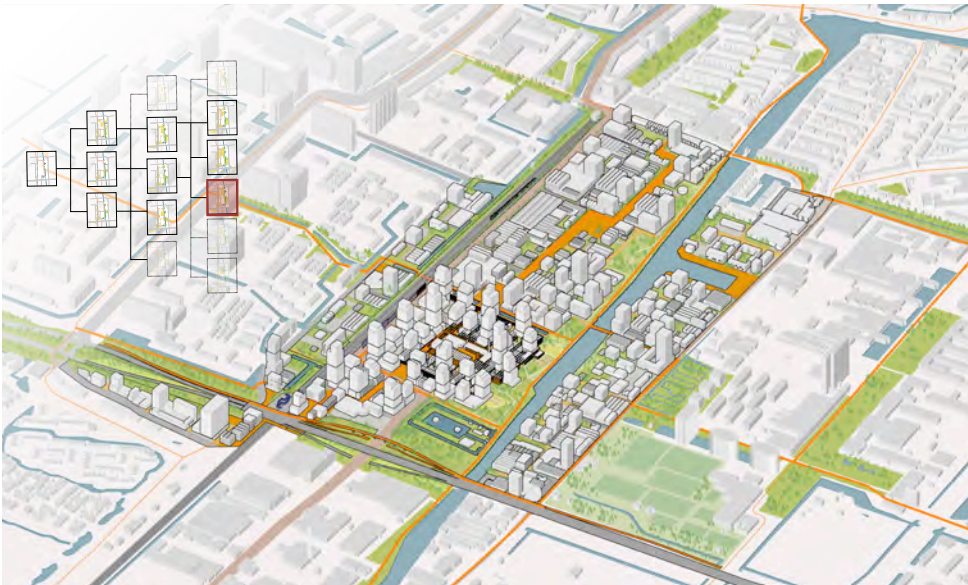

Toelichting op stappenschema

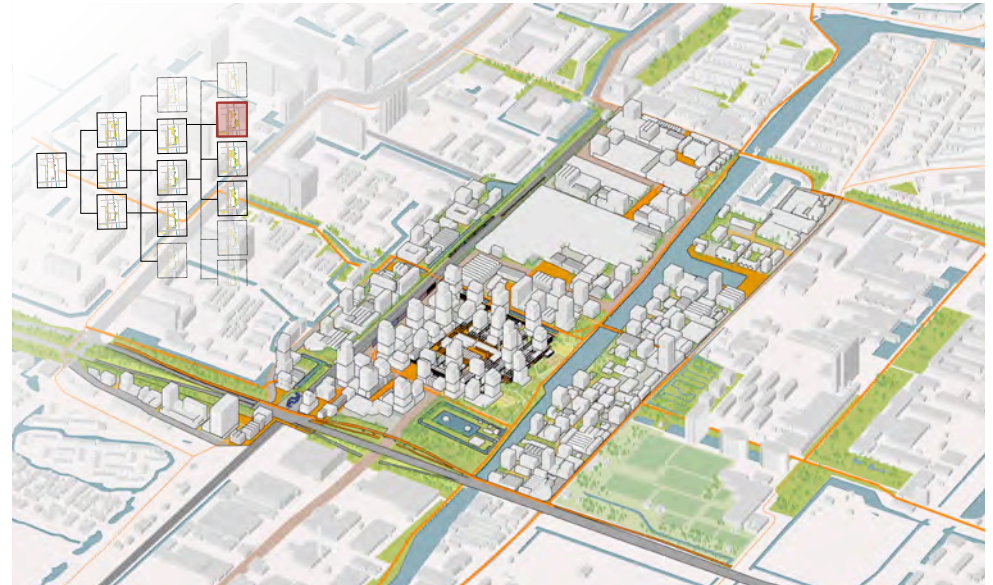

Stap 1: situatie 2030

Stap 2: Voorbeeldvariant 1

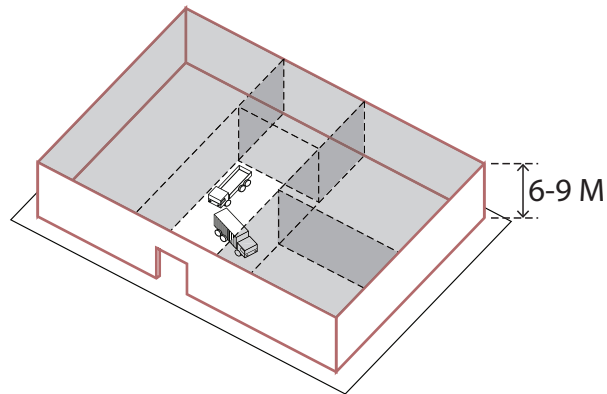

Stap 2: Voorbeeldvariant 2

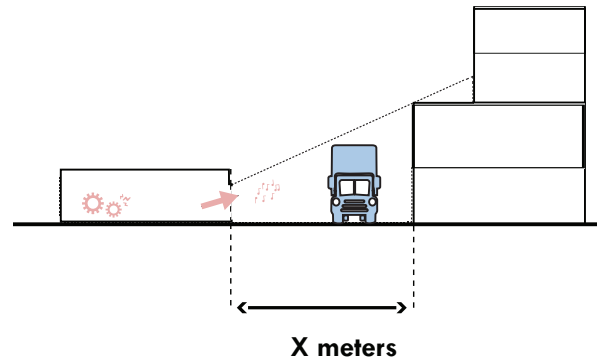

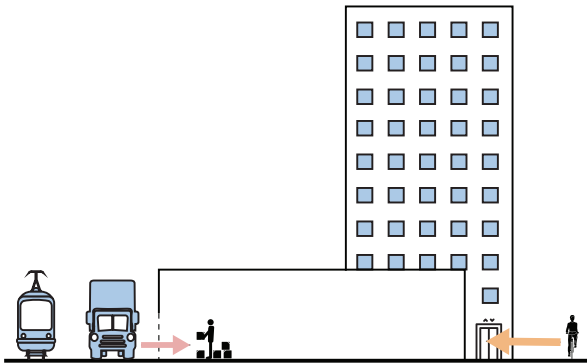
Stedenbouwkundige principes ter voorkoming van hinder

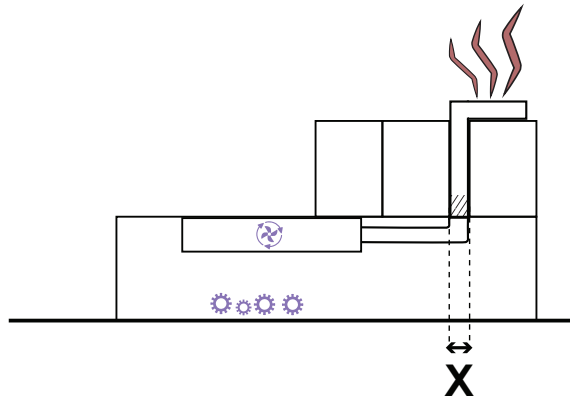
Cluster bedrijvigheid:
centraal/collectief logistiek hof

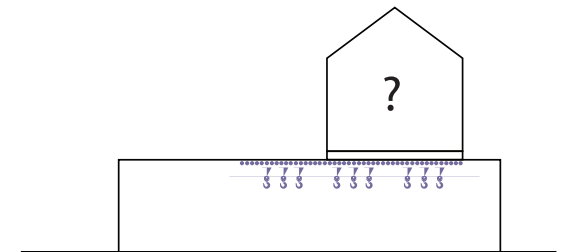
Woning nabij hal:
voldoende afstand vanwege
geluid bij deur open

Mix wonen met werken:
tweezijdige ontsluiting
(verkeersgeluid en veiligheid)
logistiek ene zijde, woonentree andere zijde)

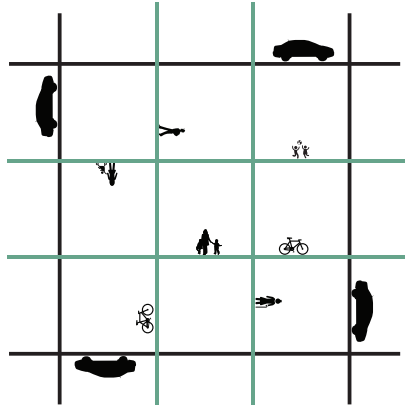

Woning boven hal:
luchtbehandeling op dak van woning

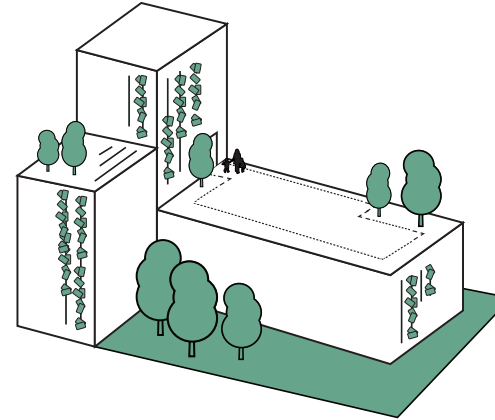

Woning boven hal:
geen loopkraan onder woning (trilling)

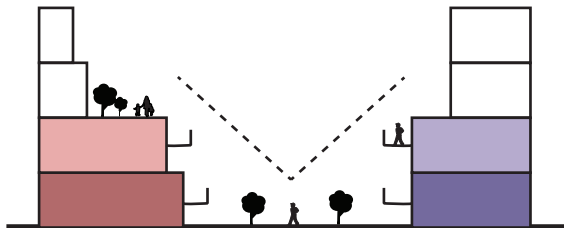
Stedenbouwkundige principes voor prettig leefklimaat

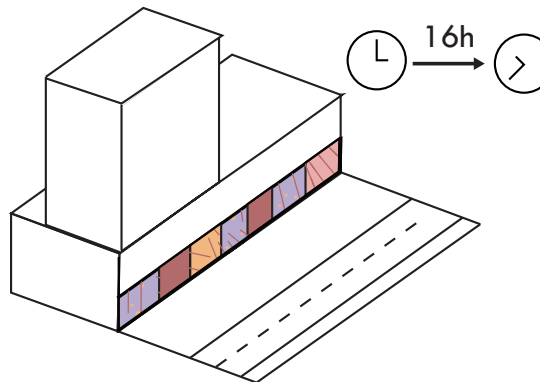
Woonstraat voor voetganger/fiets:
stimuleert sociale ontmoeting

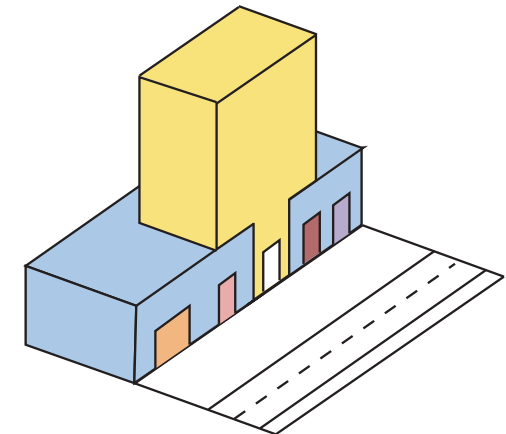
Slim gebruik van beschikbaar oppervlak
groene gevels en collectieve dak/binnentuinen

Menselijke maat:
stad op ooghoogte
(max. 15m onderbouw)

Levendige plint:
interessant programma
gedurende hele dag reuring

Adressen op straatniveau:
voldoende voordeuren

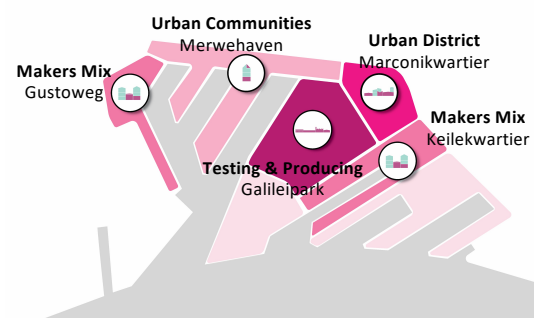
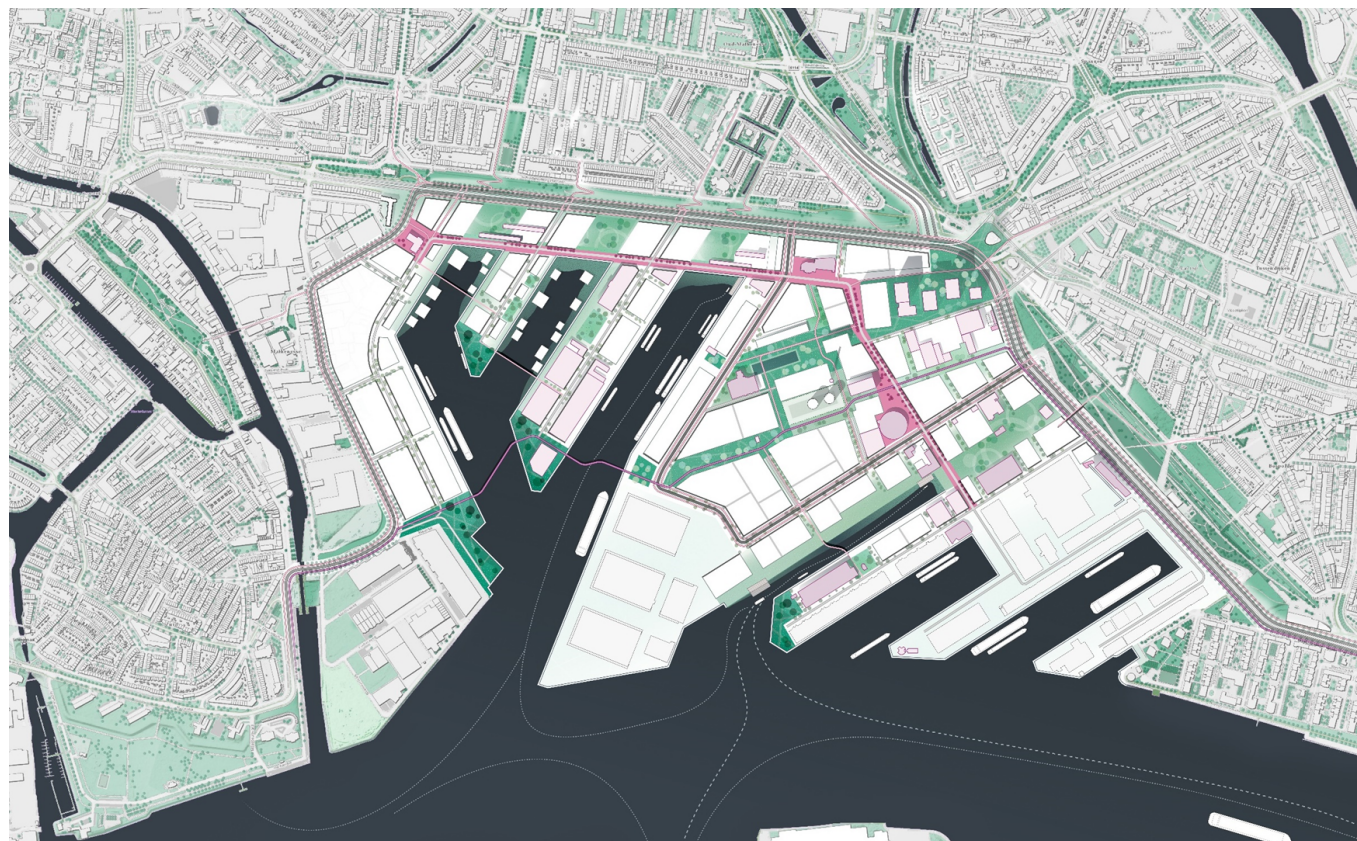

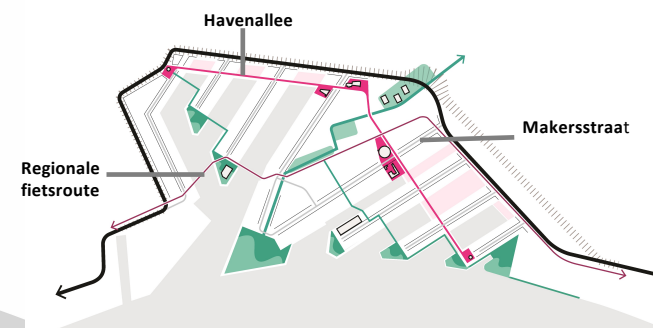
Merwe-Vierhavens (M4H) vormt samen met RDM het Rotterdam Makers District. Een energiek district met impact op zowel stad als haven.

Verkoop Keilepand aan makerscollectief

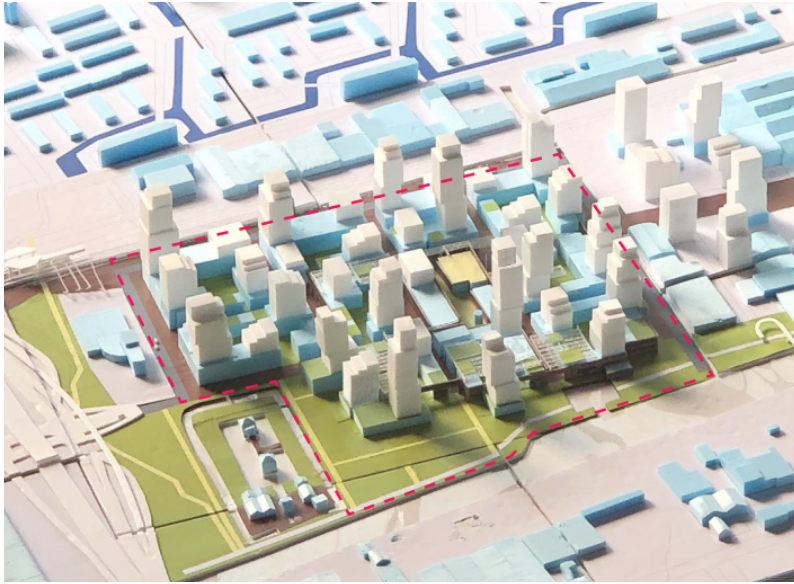
Programmatisch concept

Ruimtelijk concept

Kabeldistrict Delft, 2000 arbeidsplaatsen, 3500 woningen (12ha)

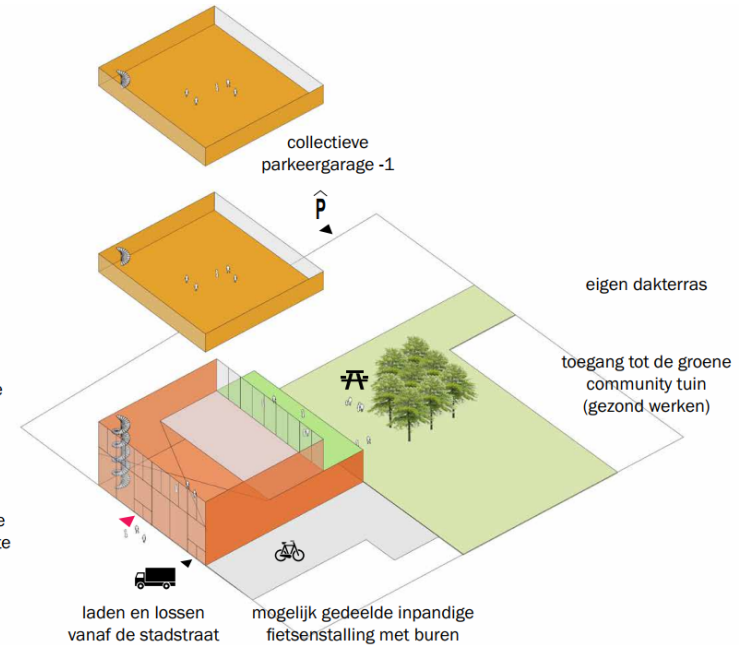

750 m² werkplekken
ca 26x30m
veel daglicht en uitzicht

750 m² werkplekken
ca 26x30m
veel daglicht en uitzicht

500-750 m² assemblage
grote vrije hoogte
logistieke lift

1100 m² begane grond
ontvangst en assemblage
flexibel en max vrije hoogte
genereuze entree
veel daglicht
ca 36x30m

collectieve
parkeergarage -1

eigen dakterras

toegang tot de groene
community tuin
(gezond werken)

laden en lossen
vanaf de stadstraat

mogelijk gedeelde inpandige
fietsenstalling met burelen

KON
DOR
WES
SELS
VASTGOED

AMVEST

Hoe komen we van ontwerpstudies en principes voor woon-werkoplossingen in transformatiegebieden naar concrete ontwikkelstrategieën?

ontwerpen/ ontwerpend onderzoek

Het verbinden van belangen, het integreren
van disciplinaire kennis en vaardigheden

Het verkennen en verbeelden van
mogelijke toekomsten voor een gebied

gebiedsontwikkeling

Het verbinden van belangen, disciplines,
functies, partijen, en geldstromen

De ruimtelijke ontwikkeling of
transformatie van een gebied

**ontwerpen/
ontwerpend onderzoek**

gebiedsontwikkeling

VOORSTELBAAR

REALISEERBAAR

**Wat voor opdrachtgeverschap vraagt het ontwikkelen van woon-
werkgebieden? (privaat, publiek, of kunnen de risico's alleen
gezamenlijk gedragen worden?)**

**Wat moet er gebeuren om van ontwerpstudie/principes van
functiemenging naar een concrete ontwikkelstrategie te komen?
(het gaat hierbij zowel om rolverdeling als feitelijke acties)**

**Hoe vertalen we de opgedane kennis en gecreëerde netwerken
en betrokkenheid van bedrijven naar een ontwikkelstrategie?
(mogelijke rollen van zittende eigenaren/bedrijven, kunnen zij
ook participeren in de ontwikkeling?)**

Hoe komen we van ontwerpstudies en principes voor woon-werkoplossingen in transformatiegebieden naar concrete ontwikkelstrategieën?

Wat voor opdrachtgeverschap vraagt het ontwikkelen van woon-werkgebieden? (privaat, publiek, of kunnen de risico's alleen gezamenlijk gedragen worden?)

Wat moet er gebeuren om van ontwerpstudie/principes van functiemenging naar een concrete ontwikkelstrategie te komen? (het gaat hierbij zowel om rolverdeling als feitelijke acties)

Hoe vertalen we de opgedane kennis en gecreëerde netwerken en betrokkenheid van bedrijven naar een ontwikkelstrategie? (mogelijke rollen van zittende eigenaren/bedrijven, kunnen zij ook participeren in de ontwikkeling?)

Gemeente
Rotterdam

*Walter
de Vries*

Kondor Wessels
Vastgoed

*Joost
Versluijs*

Marco Broekman
Architectenbureau

*Floris van
der Zee*

Deltametropool

*Paul
Gerretsen*

SKBN

*Jan
Brugman*

SKG